

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Työntekijän ohje rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen

Tahvanainen, Joonas

2015 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Työntekijän ohje rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen

Tahvanainen Joona
Liiketalous
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2015

Tahvanainen, Joonas

Työntekijän ohje rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen

Vuosi	2015	Sivumäärä	53
-------	------	-----------	----

Tämän opinnäytetyön hanke on laatia ohje, joka toimii tietolähteenä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Työntekijän ohje toimii työntekijälle koulutusten jälkeisenä tukimateriaalina rahanpesurikosten estämisessä päivittäisessä työssä. Sen tarkoitus on kehittää työntekijälle selkeä näkemys siitä kokonaiskuvasta, joka liittyy tapausten estämiseen. Työntekijän ohjeen avulla edistetään työntekijän ymmärrystä oman työn merkityksestä rahanpesurikosten sekä terrorismin rahoittamisen estämisessä. Parhaimmillaan se kehittää toimihenkilön tehokkuutta, kun tietoisuus asiasta lisääntyy.

Opinnäytetyön tietoperusta on keskeisessä roolissa, sillä työntekijän ohjeen sisältö muodostuu suurilta osin siihen tukeutuen. Työssä käsitellään lakeja, vaatimuksia ja ohjeistuksia sekä esitellään keskeisimmät käsitteet ja termit, jotka liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen. Tietolähteenä on käytetty Finanssivalvonnan ja Rahanpesun selvittelykeskusten tuottamia ohjeistuksia ja vuosikatsauksia sekä rahanpesulakia ja rikoslakia. Opinnäytetyössä ei käsitellä liikesalaisuuksien alaisia asioita, kuten yritysten sisäisiä käytännön toimia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen on selvittelyä ja tarkkailua, jonka avulla alalla työskentelevät toimijat varmistavat, etteivät heidän asiakkaansa ole tekemisissä kyseisten rikosten kanssa. Asiakkaan tunteminen on tärkeää, jotta alalla toimijat eivät omalla toiminnallaan edistä tai mahdollista rahanpesua sekä rikollisuuden rahoittamista. Asiakkaan tuntemisella tarkoitetaan, että toimijat tuntevat asiakkaidensa liiketoiminnan kokonaisuudessaan. Näin ollen toimijoiden tulee ymmärtää, minkälaisista siirroista asiakkaiden maksuliikenne koostuu, jotta tiedetään, mitä voidaan pitää epäilyttävänä liiketoimena.

Työntekijän ohje toimii tietolähteenä työntekijän päivittäisessä työssä, joten ohjeen rakenne on tehty mahdollisimman selkeäksi ja yksinkertaiseksi. Ohjeen on tarkoitus toimia työntekijän tukena, niin että siihen on helppo palata yhä uudelleen ja tiedot löytyvät nopeasti sekä selkeästi. Opinnäytetyö muodostuu neljästä eri teemasta, jotka luovat sisällön työntekijän ohjeelle.

Asiasanat   rahanpesun estäminen, terrorismin rahoittamisen estäminen, finanssipakotteet

Tahvanainen, Joonas

Guideline for financial sector employees regarding the prevention of money laundering and terrorist financing

Year	2015	Pages	53
------	------	-------	----

The purpose of this thesis project was to produce a guideline and instructions for employees to detect and prevent money laundering and terrorist financing. The completed guideline will be used as a support material and an informational source in daily operations to prevent money laundering and terrorist financing. The guidelines also aim to develop a general view of the operations behind the preventing cases. With this guideline employees should be able to develop their understanding of daily processes when preventing money laundering or terrorist financing crimes.

The informational structure of the thesis is an essential part of the guideline as the content is heavily supporting that information. The thesis examines the different laws, requirements and guidance and introduces concepts and terms which are related to anti-money laundering and terrorist financing prevention. Sources of information used in this thesis are annual reports and guidelines from the Finnish financial supervisory authority and the anti-money laundering unit from national bureau of investigation, in addition to the laws governing money laundering and terrorist financing. This thesis does not include any information which could be considered a trade secret or meant for the company's internal use only.

Anti-money-laundering and the prevention of terrorist financing is a constant effort of observations and investigations. These allow financial institutions to assure that their customers are not involved in such crimes. Customer due diligence is vital so different operators do not assist money laundering or criminal financing. Customer due diligence refers to the fact, that financial operators are well aware of their customer's line of businesses. They understand what kind of transfer is normal in the branch activity's payment traffic and what should be considered suspicious.

The guidelines that were formed in this thesis project are to be used as a source of information in daily processes, so the structure needs to be as clear and simple as possible. The employee must be able to return to the guide easily whenever they find the need to. The information should be found effortlessly and swiftly. The thesis is formed from four different themes, which develop the content for the employee's guidelines.

Keywords anti-money laundering, prevention of terrorist financing, financial sanctions

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Työntekijän ohje	7
	2.1 Ohjeen tarve ja tarkoitus	8
	2.2 Ohjeen rakenne	8
3	Teema 1 -Käsitteet	9
	3.1 Rahanpesu	10
	3.2 Terrorismin rahoittaminen	11
	3.3 Finanssipakotteet	12
4	Teema 2 - Viranomaisvalvonta.....	13
	4.1 Finanssivalvonta	14
	4.2 Ulkoasiainministeriö	15
	4.3 Rahanpesun selvittelykeskus	15
	4.4 OFAC.....	17
	4.5 Egmont Group.....	17
5	Teema 3 - Menettelytavat	18
	5.1 Finanssivalvonnan standardi.....	18
	5.2 Asiakkaan tunteminen	19
	5.3 Menettelytavat asiakkaan tuntemiseen	20
	5.4 Riskienhallinta asiakkaan tuntemisessa	21
6	Teema 4 - Merkitys ja seuraukset	22
	6.1 Tilastotietoa rahanpesun selvittelykeskukselta.....	22
	6.2 Terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvää tilastointia	25
	6.3 Pankeille asetettuja sanktioita	26
7	Hankkeen arviointi ja pohdinta.....	27
	Lähteet	30
	Taulukot	32
	Liitteet.....	33
	Liite Työntekijän ohje rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen	34

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö suoritetaan toimeksiantona yritys X:lle. Opinnäytetyön tavoitteena on laatia työntekijän ohje, joka toimii työntekijän tietolähteenä sekä tukimateriaalina rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Rahanpesulain vaatimusten mukaisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen järjestetään koulutuksia useilla eri toimialoilla aloitaville uusille työntekijöille. Koska koulutuksen käynyt henkilö on usein ensimmäistä kertaa tekemisissä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvissä asioissa, on työntekijöillä hyvä olla saatavilla tarpeeksi kattava, mutta samalla myös selkokielen ja helppolukuinen ohje koulutuksen tueksi.

Opinnäytetyö käsittelee erityisesti lakeja, vaatimuksia ja ohjeistuksia, jotka liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen. Asetetut lait vaativat finanssipakotteiden noudattamista Suomessa toimivilta rahanpesulaissa määritellyiltä luotto- ja rahoituslaitoksilta. Tietolähteenä on käytetty Finanssivalvonnan ja Rahanpesun selvittelykeskuksen tuottamia ohjeistuksia ja vuosikatsauksia sekä rahanpesulakia ja rikoslakia. Opinnäytetyössä ei käsitellä liikesalaisuuksien alaisia asioita, kuten yritysten sisäisiä käytännön toimia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi.

Opinnäytetyön lopputulos on työntekijän ohje, joka löytyy liitteestä. Ohje toimii tietolähteenä työntekijän päivittäisessä työssä, joten työn rakenne tehtiin mahdollisimman selkeäksi ja yksinkertaiseksi käyttää. Ohjeen tavoitteena on toimia työntekijän tukena, niin että siihen on helppo palata yhä uudelleen ja tieto löytyy nopeasti ja selkeästi. Opinnäytetyö muodostuu neljästä eri teemasta, jotka luovat sisällön työntekijän ohjeelle.

Kolmas luku muodostaa ensimmäisen teeman ja siinä käsitellään rahanpesua ja terrorismin rahoittamisen estämistä käsitteenä sekä tutustutaan tarkemmin lakien mukaisiin määritelmiin. Ensimmäisessä teemassa perehdytään myös finanssipakotteisiin, eli yhteen tärkeimmistä työkaluista erityisesti terrorismin rahoittamisen estämisessä. Opinnäytetyön neljäs luku muodostaa työntekijän ohjeen toisen teeman. Siinä esitellään kaikki ne tärkeät tahot, jotka omalta osaltaan valvovat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja noudatettavien lakien toteutumista käsiteltävillä toimialoilla. Nämä viranomaistahot toimivat Suomessa tai muualla maailmalla ja ovat jokainen merkityksellisessä asemassa talousrikosten ehkäisyn ja estämisen prosessissa.

Viides luku muodostaa kolmannen teeman, jonka tarkoituksena on keskittyä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen käytännön tasolla. Erilaisten menettelytapojen tunteminen on tärkeä osa rikosten ehkäisemistä ja siihen tutustutaan tässä opinnäytetyössä Finanssivalvonnan asettamien standardiin tukeutuen. Kuudes luku on neljäs teema ja sen tarkoitus

on auttaa työntekijää muodostamaan näkemys rikosten estämisen merkityksestä. Tässä viimeisessä teemassa käydään läpi rikosten estämisen merkitystä tilastotiedon kautta sekä tutustutaan esimerkkitapausten avulla sellaisiin tilanteisiin, jossa pankeille on asetettu sanktioita oman tehtävän laiminlyönnistä johtuen. Opinnäytetyön lopussa on koottu yhteenveto työntekijän ohjeen onnistumisesta ja pohditaan opinnäytetyön tavoitteen täyttymistä sekä kehitysehdotuksia jatkoa varten.

2 Työntekijän ohje

Tarve työntekijän ohjeesta tuli toimeksiantajayritykseltä. Rahanpesuun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvistä tapauksista saadaan suomalaisilta pankeilta yhteensä keskimäärin kolme ilmoitusta päivässä (Keskusrikospoliisi 2014, 8-9). Käytännössä se tarkoittaa, että pankkitoimihenkilö joutuu käsittelemään tapauksia työssään jopa päivittäin. Rahanpesulaki vaatii kaikkien aiheen parissa työskentelevien henkilöiden osallistuvan koulutukseen, jonka jokainen Finanssivalvonnan valvonnan alla toimiva järjestää henkilöstölleen. Koulutuksen avulla henkilöt saavat kattavan tiedon ja materiaalin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Työntekijän ohjeen tarkoitus on toimia koulutuksen jälkeisenä tukimateriaalina rikosten estämisessä ja siksi sen voidaan ajatella kehittävän työntekijän osaamista toimeen.

Kehittäminen tarkoittaa sellaista toimintaa, jonka avulla saavutetaan jokin asetettu tavoite. Kehittäminen voi olla laaja organisaatiomuutos tai se voi olla jokin pienempi osa-alue, jolla yhden tai useamman työntekijän toimintatapaa kehitetään. Yleensä kehittämisellä pyritään korjaamaan, parantamaan ja edistämään toimintaa, joten kehittämisen avulla saadaan organisaation toiminnasta entistä tehokkaampaa. Kehittäminen lisää uuden tiedon ja taidon määrää esimerkiksi koulutusten, ohjeistusten ja uusien toimintatapojen kautta. (Toikko & Rantanen 2009, 14, 16.) Työntekijän ohjeen tavoite on parantaa työntekijän tietoisuutta ja ymmärrystä laajasta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kokonaisuudesta. Parhaimmillaan se kehittää toimihenkilön tehokkuutta rikosten estämisessä kun tietoisuus asiasta lisääntyy.

Työntekijän ohjetta kirjoittaessa heti alussa on tärkeää tuoda esille, kenelle ohje on tarkoitettu ja mitä asioita se käsittelee (Korpela, 2002). Metsäahon (2013, 149) mukaan ohjeen on tarkoitus opastaa, kuinka päästään haluttuun tavoitteeseen tai lopputulokseen. Tärkeää on, että ohjeet ovat selkeät ja täsmälliset, mutta lukijaa ei saa myöskään aliarvioida. Usein ystävällinen sävy ja myönteinen muoto toimivat paremmin kuin kielteiset ilmaukset. (Metsäaho 2013, 149.) Tekstin kiinnostavuutta voi lisätä konkreettisilla esimerkeillä, yksityiskohdilla, kuvauksilla ja lainauksilla. Konkretian avulla saadaan yhteys lukijaan, jolloin lukija kiinnostuu tekstistä enemmän. (Uimonen 2010, 11.)

2.1 Ohjeen tarve ja tarkoitus

Rahanpesulain vaatimassa koulutuksessa uudelle työntekijälle käydään tarkasti läpi mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä pitää tehdä. Jokainen raha- tai finanssilaitos kuitenkin itse päättää minkälaisin keinoin rikosten estäminen käytännössä tapahtuu. Jokaisen raha- tai finanssilaitoksen tapa toimia on liikesalaisuuden alaista tietoa ja siksi toimintatavat vaihtelevat toimijasta riippuen. Toimeksiantajan tarpeeseen kehitettiin työntekijän ohje, jonka avulla työntekijä hahmottaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kokonaiskuvasta oman osuutensa ja ymmärtää miksi se on tärkeää.

Usein raha- ja finanssilaitosten koulutus- ja perehdytysmateriaalit käsittelevät yrityksen sisäistä tietoa ja toimivat siten yksityiskohtaisena oppaana siihen, kuinka kyseisissä asioissa yrityksen sisällä tulee toimia. Toimeksiantajan kanssa pohdittiin opinnäytetyön tavoitetta ja päätettiin luoda työntekijöille ohje, joka antaa käsityksen laajemmasta kokonaiskuvasta. Tästä syystä ohjeeseen on kerätty kattavasti tietoa viranomaisista, asetetuista laeista, tilastoiduista tapauksista sekä yleisistä toimintatavoista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen. Työntekijän kannalta on tärkeää tietää, mitkä tahot ovat mukana prosesseissa, ja mitä kaikkea rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen sisältää, ymmärtääkseen oman työn merkityksen ja tarkoituksen.

Työntekijän ohjeesta on oletettavasti eniten hyötyä uudelle työntekijälle, joka voi käyttää ohjetta tukimateriaalina ja tietolähteenä koulutuksen jälkeen. Tällä hetkellä työntekijän ohjeen sisältämää tietoa ei saa kätevästi yhdestä lähteestä, vaan tieto löytyy useasta eri yhteydestä etsimällä tai työyhteisöstä apua kysymällä. Ohjeen avulla työntekoa pyritään tehostamaan, kun tarvittavan tiedon löytää nopeasti ja helposti yhdestä paikasta.

Työntekijän on tärkeää noudattaa hänelle asetettuja velvollisuuksia, sillä työntekijän oletetaan ymmärtävän hänelle opetetut asiat koulutuksen jälkeen sekä toimivan kyseisten velvoitteiden mukaisesti. Tämä voi tarkoittaa äärimmäisissä vakavien laiminlyöntien tapauksissa rikosoikeudellisen vastuun siirtymistä työntekijälle. Toimijalle puolestaan voi koitua laiminlyönneistä mittavia vahinkoja niin taloudellisesti kuin maineenkin kannalta.

2.2 Ohjeen rakenne

Työntekijän ohje kostuu neljästä teemasta, jotka muodostavat laajan kokonaiskuvan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Ohjeen luettuaan työntekijä tietää, mitä on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Tämän lisäksi työntekijä ymmärtää näitä tapauksia koskevat säännöt, jotka on asetettu rikos- ja rahanpesulaissa. Lakien mukaiset määritelmät rahanpesurikokseen ja terrorismin rahoittamiseen liittyviin rikoksiin on kuvattu opin-

näytetyön ensimmäisessä teemassa. Näissä kappaleissa käsitellään erityisesti asetusten pankkitoimintaan liittyvät ja sitä koskevat säännökset sekä ohjeistukset. Koska opinnäytetyö on rajattu pankkitoimintaan, siinä ei oteta huomioon ohjeistuksia, jotka selkeästi koskevat muuta toimintaa, esimerkiksi ainoastaan vakuutusala. Ensimmäinen teema käsittelee myös finanssipakotteita, jotka ovat yksi tärkeimmistä työkaluista kyseisten rikosten estämiseksi. Pakotteiden avulla voidaan tarkasti määritellä rikosten tekijät ja sitä kautta estää tehokkaasti rahanpesua tai terrorismin rahoittamiseen liittyviä rikoksia, ilman että sivulliset henkilöt joutuvat kärsimään.

Toinen teema käsittelee tarkemmin niitä viranomaistahoja, jotka osallistuvat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen Suomessa ja muualla maailmassa. Kyseiset tahot valvovat lakien noudattamista ja toteutumista tai ovat muulla tavoin merkityksellisiä aiheeseen liittyen. Finanssivalvonta on mm. pankkitoimialaa valvova viranomainen, joka järjestää esimerkiksi koulutuksia ja perehdytyksiä pankkitoimihenkilöille rahanpesulain mukaisesti. Ulkoasiainministeriö vastaa Suomessa kauppapolitiikan valmistelusta ja toimeenpanosta, kaupan esteiden asettamisesta ja kansainvälisten velvoitteiden valmistelusta sekä valtiosopimusten voimaansaattamista koskevan lain valmistelun kehittämisestä. Keskusrikospoliisin alla toimiva Rahanpesun selvittelykeskus hoitaa rahanpesusta tai terrorismin rahoittamisesta annettujen ilmoitusten jälkeisen prosessin loppuun.

Kolmannessa teemassa käydään läpi finanssivalvonnan julkaisemaa standardia asiakkaan tuntemisesta. Standardi sisältää erityisen tarkasti kuvattua ohjeistusta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen. Poliisille tulleista ilmoituksista rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyen on koottu hyödyllistä tilastotietoa, jotka aloittavat neljännen teeman. Kappaleissa kuvataan toimenpiteitä ja voimakeinoja, joita poliisi voi käyttää esimerkiksi rahanpesuepäilyihin liittyvissä tilanteissa. Lisäksi kerrotaan sanktioista, joita mahdolliset laiminlyönnit ovat aiheuttaneet finanssialan eri toimijoille. Sanktiot ovat julkisia ja niiden aiheuttamat mainevahingot ovat usein rahallisia menetyksiä suurempia. Tämän kappaleen tarkoitus on korostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvonnan ja estämisen merkitystä. Kappaleessa korostuu myös tämän ohjeen sisältö päivittäisessä työssä raha- ja finanssilaitoksissa.

3 Teema 1 -Käsitteet

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen usein liitetään toisiinsa, mutta ne ovat käytännössä kuitenkin melko erilaisia asioita. Siksi opinnäytetyöhön koettiin tärkeäksi perehtyä molempiin termeihin erikseen. Terrorismin rahoittamisen estämisessä tärkeimmässä roolissa ovat niin kutsutut pakotelistat, sillä estäminen on käytännössä maksujen seuranta eri pakotelistoja vastaan. Rahanpesun estämisessä puolestaan korostuvat raha- ja finanssilaitos-

ten sisäiset ratkaisut ja seuranta asiakasta sekä tämän maksukäyttäytymistä kohtaan. Kyseessä ovat siis luonteeltaan ja toisaalta käsittelyltään hyvin erilaiset asiat, joten on tärkeää ymmärtää mitä ne tarkoittavat ja mitä lait niistä määrittelevät.

3.1 Rahanpesu

Rahanpesun määritelmän mukaisesti, rahanpesu tarkoittaa rikollisilla toimilla saavutettujen rahavarojen alkuperän peittelyä tai häivytyä, jonka tarkoituksena on saada varat näyttämään laillisesti ansaitulta varallisuudelta. Rahanpesu edellyttää alkurikosta, jonka keinoin tekijä on saanut taloudellista hyötyä. Rahanpesusta annettavan rangaistuksen laajuus riippuu siitä, onko tekijä osallistunut myös alkurikokseen. Rahanpesun torjuminen on tärkeää erityisesti siksi, että mikäli rikoksella ansaitut rahat saadaan näyttämään laillisilta, voidaan niillä jälleen rahoittaa lisää rikollista toimintaa. (Poliisi 2015d.)

Rahanpesu ja sen rangaistavuus määritellään rikoslain 32 luvun 6 §:ssä (4.3.2011/191). 6.1 §:n 1 kohdan mukaisesti: ”Joka ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää, välittää tai pitää hallussaan rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä”. 6 § 2 kohdan mukaisesti rahanpesun lainsäädäntöä sovelletaan myös jos tekijä: peittää tai häivyttää hyödyn, omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaa rikosentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset taikka peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn taikka näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämistoimet tai oikeudet taikka avustaa toista tällaisessa peittämisessä tai häivyttämisessä. Lain kohtien 1 ja 2 tunnusmerkit täyttävä tekijä on 6 §:n 2 mom. mukaisesti tuomittava rahanpesusta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. 6 § 3 mom. mukaisesti myös rahanpesun yritys on säädetty rangaistavaksi teoksi. (Rikoslaki 19.12.1889/39). Lisäksi rikoslaissa säädetään erikseen törkeästä rahanpesusta, salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi, tuottamuksellisesta rahanpesusta sekä rahanpesurikkomuksesta.

Rahanpesulaki eli laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä astui voimaan vuonna 2008, rahanpesun rangaistavuudesta on kuitenkin päätetty jo aiemmin vuonna 1994. Tämä erillinen laki rahanpesusta määrittelee tarkasti vaatimukset pankeille ja muille rahaa käsitteleville toimijoille heidän velvollisuuksistaan rahanpesun estämiseksi. Rahanpesulain 1 §:n mukaisesti lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää rahanpesuun liittyvän toiminnan tutkintaa ja paljastamista, sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn takaisinsaantia ja jäljittämistä. (Rahanpesulaki 18.7.2008/503). Finanssivalvonta toimii valvovana viranomaisena, joka valvoo rahanpesulain asettamien vaatimusten noudattamista.

3.2 Terrorismin rahoittaminen

Aluehallintovirasto määrittelee ohjeistuksessaan terrorismin rahoittamisen toiminnaksi, jossa kerätään tai mahdollistetaan varojen kerääminen terroritekojen suorittamiseksi. Epäily kohdistuu erityisesti varojen käyttökohteeseen, joten varat voivat olla myös laillisesti ansaittuja. (Aluehallintovirasto, 2014.)

Rahalaitoksille terrorismin rahoittamisen estäminen voi aiheuttaa ongelmia, esimerkiksi laillisesti ansaittujen varojen käytön takia. Asiakkailla on oikeus käyttää laillisesti ansaittuja varojaan laillisin tavoin, joten on erityisen tärkeää tietää ketkä henkilöt tai tahot liittyvät rikolliseen toimintaan. Kyseinen ongelma on pyritty ratkaisemaan esimerkiksi EU:n, OFAC:n ja YK:n julkaisemilla finanssipakotteilla. Finanssipakotteet ovat käytännössä listauksia, jotka luettelevat ei sallitut tahot sekä henkilöt, joiden rahoittamisesta rangaistaan rikoslain mukaan.

Rikoslain 34 a luvun 5 §:ssä säädetään terrorismin rahoittaminen rikokseksi. Terrorismin rahoittaminen on jaettu pykälässä useampaan eri kohtaan. 1 momentin mukaisesti katsotaan, että terrorismia voi rahoittaa suoraan tai välillisesti. Pykälässä huomioidaan myös se, että henkilö joka pelkästään kerää varoja rahoittaakseen terrorismia tai on tietoinen siitä, että hänen hallinnassa olevalla omaisuudella rahoitetaan esimerkiksi panttivangin ottamista tai kaappausta, erityyppisiä tuhotöitä tai yleisvaarallisen rikoksen valmistelua, jotka on eritelty yleissopimuksissa (Sops 56/1973, SopS 43/1998, SopS 11/1999 tai SopS 44/2000). Nämä yleissopimukset ja niiden lisäpöytäkirjat koskevat esimerkiksi siviili-ilmailua ja merenkulun turvallisuutta.

Lain 1 momentin 4 kohdan mukaisesti terrorismin rahoittamiseksi katsotaan ydinräjähderikokset, terveyden vaarantaminen tai ydinenergian käyttörikokset tai muut ydinaineeseen kohdistuvat rangaistavat teot, jotka on ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevien toimien yleissopimuksessa säädetty rikokseksi (SopS 72/1989). 1 momentin 5 kohdan mukaisesti: ”murhaa, tappoa, surmaa, törkeää pahoinpitelyä, vapaudenriistoa, törkeää vapaudenriistoa, törkeää ihmiskauppaa, panttivangin ottamista tai törkeää julkisrauhan rikkomista tai niillä uhkaamista, kun teko kohdistuu henkilöön, jota tarkoitetaan kansainvälistä suojelua nauttivia henkilöitä vastaan, mukaan lukien diplomaattiset edustajat, kohdistuvien rikosten ehkäisemistä ja rankaisemista koskevassa yleissopimuksessa (SopS 63/1978)”.

5.2 §:n mukaisesti yllämainitut teot on tuomittava terrorismin rahoittamisesta vankeuteen enintään kahdeksaksi vuodeksi tai vähintään neljäksi kuukaudeksi. 5.3 §:n mukaisesti terrorismin rahoittamisesta voidaan tuomita myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen 1-4 tai 4a-4c §:ssä tarkoitettua rikosta. Terrorismi rahoittamisen yritys on myös rangaistava. (Rikoslaki luku 34 a §5)

Suomessa terrorismin rahoittaminen ja siitä asetetut rangaistukset ovat tähän mennessä olleet melko harvinaisia. Helsingin Sanomat uutisoi 19.12.2014 Helsingin käräjäoikeuden antamasta tuomiosta, jossa neljä henkilöä sai ehdollista vankeutta rahalähetyksistä Somaliaan al-Shabaab -terrorijärjestölle. Rahalähetykset olivat suhteellisen pieniä, yhteensä noin 4000 dollaria jokaiselta syytetyltä. Rahalähetykset oli tehty vuosina 2008-2010. (Passi 2014.)

3.3 Finanssipakotteet

Ulkoasianministeriön mukaan kansainvälisillä pakotteilla tarkoitetaan taloudellisen, kaupallisen tai diplomaattisten suhteiden sekä yhteistyön rajoittamista tai keskeyttämistä tietyn valtion tai ryhmien kanssa. Pakotteiden tarkoituksena on vaikuttaa pakotteiden kohteen harjoittamaan politiikkaan tai toimintaan, jonka voidaan katsoa uhkaavan turvallisuutta ja kansainvälistä rauhaa. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta ovat terrorismi, joukkotuhoaseet sekä laajat ihmisoikeusloukkaukset. (Ulkoasiainministeriö 2015.)

Finanssipakotteet ovat kehittyneet vuosien aikana huomattavasti ja ne voidaan nykyisin kohdistaa suoraan myös luonnollisiin henkilöihin. Pakotteilla voidaan asettaa vienti- ja tuontikieltojen lisäksi myös esimerkiksi matkustuskieltoja. Merkittävimpiä Euroopan alueen pakotteiden asettajia ovat YK:n turvallisuusneuvosto sekä Euroopan Unioni. (Finanssivalvonta 2013.)

On yleisesti tiedossa, että aiemmin pakotteet eivät olleet moderneja henkilötasolle kehittyneitä listauksia vaan koko valtio saatettiin asettaa maksusaartoon. Toinen vaihtoehto ennen nykyaikaisia pakotteita oli asettaa rajoitteita valtion alueelle maksujenvälitykseen. Henkilöihin ja yhteisöihin keskittyneillä nykyaikaisilla rajoitteilla ja pakotteilla on ollut huomattavan suuri vaikutus siihen, etteivät syyttömät tahot kärsi koko valtioon asetetuista pakotteista tai maksujenvälitys kielloista.

YK:n asettamat pakotteet perustuvat YK:n peruslakikirjaan ja annetut päätökset pakotteista sitovat kaikkia YK:n jäsenvaltioita. Asetukset ovat sellaisenaan jäsenmaissa sovellettavia ja sitovat maiden viranomaisia ja yksityisiä toimijoita. Euroopassa pakotteet implementoidaan EU-tason lainsäädännöllä, eli täten EU-pakotteet sitovat kaikkia EU-jäsenvaltioita. EU-alueella on kuitenkin käytössä myös omia pakotteita, jotka eivät perustu YK:n asettamiin päätöksiin. (Ulkoasianministeriö 2015a.)

Finanssivalvonnan valvonnan alaisille toimijoille finanssipakotteiden seuranta on erityisen tärkeää. Pakotelistalle joutuneiden varat tulee jäädyttää välittömästi ilman erillistä päätöstä. Tämän jälkeen kaikkien varojen luovuttaminen pakotteiden alaiselle on kiellettyä. Mikäli esimerkiksi pankin asiakkaiden joukosta tai maksuliikenteestä löytyy pakotelistattu henkilö, tulee rahanpesulain mukaan liiketoimen keskeyttämisen lisäksi tehdä ilmoitus rahanpesun sel-

vittelykeskukselle sekä ulkoasianministeriölle. Pakotteiden laiminlyönnistä tai riittämättömyydestä keinoista niiden valvontaan on asetettu ulkomailla huomattavia sanktioita esimerkiksi pankkeille. (Finanssivalvonta 2013b.)

Mikäli pakotteiden asettaja, esimerkiksi YK poistaa tahon tai henkilön pakotelistalta eli kumoaa päätöksensä, voidaan varat vapauttaa jälleen. Ainoa poikkeus varojen ennen aikaiseen vapauttamiseen on ulkoasiainministeriö, joka voi antaa erillisen päätöksen varojen vapauttamisesta humanitäärisestä syystä. Suomessa ulkoasianministeriöllä on vastuu YK:n sekä EU:n finanssipakotteiden valvonnan koordinoinnista. (Finanssivalvonta 2013b.)

Vuosien 2014 - 2015 aikana EU:n asettamat Venäjä-pakotteet ovat saaneet runsaasti huomioita eri medioissa ja luonnollisesti tämän ansioista tietoisuus myös finanssipakotteista on edennyt laajemmalle. Toistaiseksi Venäjän vastaisia pakotteita on Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan jatkettu 31.1.2016 asti. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2015.)

4 Teema 2 - Viranomaisvalvonta

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä korostuu laajamittainen kansainvälinen yhteistyö. Seuraaviin kappaleisiin on koottu tärkeitä toimijoita ja valvovia viranomaisia, jotka kaikki omalta osaltaan tai yhteistyöllä estävät ja selvittävät rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyviä rikoksia. Suomessa erityisen tärkeässä asemassa ovat Finanssivalvonta, Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus sekä Ulkoministeriö. Kansainvälisesti merkittäviä viranomaisia on useita ja niiden vaikutus on hyvin tärkeä myös Suomessa.

Suomessa Finanssivalvonta valvoo, että kaikki alan toimijat Suomessa toimivat oikein ja asetettujen lakien mukaisesti talousrikosten estämisessä. Keskusrikospoliisi vastaa prosessien hoitamisesta päätökseen annettujen ilmoitusten jälkeen. Ulkoasiainministeriön tehtäviä ovat esimerkiksi kauppapolitiikan valmistelu ja toimeenpano, kaupan esteet, kansainvälisten velvoitteiden valmistelu sekä valtiosopimusten voimaansaattamista koskevan lain valmistelun kehittäminen (Valtioneuvoston asetus ulkoasiainministeriöstä 22.12.2005/1171).

Yhdysvaltalaisen OFAC:n eli Office of Foreign Assets Controllin asettamia pakotteita pidetään Euroopassakin yhtä tärkeinä kuin EU:n asettamia. Kuitenkaan OFAC:n asettamat pakotteet eivät suoraan lainsäädännöllisesti sido Euroopan alueella toimivia finanssilaitoksia. Käytännössä niiden noudattaminen on kuitenkin pakollista, jotta kansainvälinen maksujenvälitys toimisi normaalisti. Egmont Group puolestaan tekee yhteistyötä ympäri maailmaa eri viranomaisten kanssa, myös Suomessa (The Egmont Group 2015a).

4.1 Finanssivalvonta

Finanssivalvonta on valvontaviranomainen, jolla on lakiin 19.12.2008/878 Laki Finanssivalvonnasta perustuva velvollisuus valvoa pankkeja, eläkeyhtiöitä, vakuutusyhtiöitä, rahastoyhtiöitä, sijoituspalveluyrityksiä sekä Helsingin pörssiä. Valvonnan tarkoituksena on edellä mainittujen toimijoiden tarkkailu, jotta he noudattavat esimerkiksi rahanpesulakiin perustuvia velvoitteita. Tämän lisäksi Finanssivalvonta tarkkailee, että kyseiset toimijat säilyttävät toimintansa vakaana sekä lisää yleistä tietämystä finanssimarkkinoista. Finanssivalvonta kuuluu hallinnollisesti katsoen Suomen Pankin yhteyteen ja saa Suomen Pankilta tarvittaessa tukea kulu-
jen kattamiseksi. Päätöksenteossa Finanssivalvonta on kuitenkin itsenäinen. (Finanssivalvonta 2015.)

Finanssivalvonnan tekemää työtä eli valvontaa ohjaa Finanssivalvontaa koskeva lainsäädäntö. Tämän lisäksi Finanssivalvonta on kerännyt suuren määrän taustatietoa alan toimijoista, joka auttaa luomaan sen toiminnalle tietynlaisen strategian. Mahdollisia haasteita tai ongelmia Finanssivalvonnan toimintaan luo se, että kaikkia ongelmia tai riskejä ei välttämättä voida ennustaa. Nämä tulevat ongelmat tulisi kuitenkin huomata mahdollisimman aikaisin, käytännössä ennen niiden tapahtumista, jotta niihin ehditään reagoida asianmukaisella tavalla. (Finanssivalvonta 2011.)

Finanssivalvonnan vaatimukset asiakkaan tuntemiseen ja asiakassuhteiden riskienhallintaan sisältää rahanpesulakiin perustuvat velvoitteet, joita kaikkien valvottavien tulee noudattaa. Näistä velvoitteista on kerrottu lisää kolmannessa teemassa, jossa käsitellään Finanssivalvonnan standardia. Jokaisella valvottavalla on kuitenkin oltava omat sisäiset ohjeensa ja käytännön ratkaisut siitä, kuinka näistä velvoitteista suoriudutaan. Tämä johtuu siitä, että valvottavien tuottamat palvelut tai tuotteet voivat vaihdella keskenään hyvinkin suuresti esimerkiksi asiakkaiden tai toiminnan laajuuden suhteen. Finanssivalvonta tukee kuitenkin valvomiensa yhteisöjen edustajia ja samalla mahdollistaa näiden menettelytapojen kehittämisen, ohjaamisen ja yhtenäistämisen. (Finanssivalvonta 2015.)

Finanssivalvonta on luonut paljon myös verkkokoulutusmateriaalia, jota tarjotaan esimerkiksi pankeille välttämättömiin perehdytyksiin. Tämän lisäksi Finanssivalvonta julkaisee erilaisia uutiskirjeitä, joissa tiedotetaan esimerkiksi koulutuksista tai muutoksista. Finanssivalvonta määrittelee runsaasti toimihenkilöille pakollisten koulutusten sisältöä rahanpesulain mukaisesti.

Pankkien ja muidenkin toimijoiden osalta velvoitteiden noudattaminen tarkoittaa esimerkiksi kaiken vaadittavan tiedon jakamista ja opettamista koko pankin henkilökunnalle. Lopullinen vastuu vaatimusten noudattamisesta on aina pankilla, mutta koulutuksen myötä vastuu vel-

voitteiden noudattamisesta siirtyy pankin lisäksi myös työntekijälle. Erityisen tärkeä koulutus on kaikille toimihenkilöille, jotka työskentelevät suoraan asiakkaiden ja heidän varojensa kanssa. Asiakkaan tuntemisen standardi on ehdottoman tärkeä valvonnan piiriin kuuluville yrityksille.

4.2 Ulkoasiainministeriö

Ulkoministeriön toiminta on laissa säädettyä ja lisäksi säädetään erikseen ulkoministeriön työjärjestyksestä. Valtioneuvoston asetuksella 1171/2005 on säädetty ulkoministeriön tehtäviksi muun muassa ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmistelu ja toimeenpano, ulkopoliittisesti merkittävien kannanottojen ilmoittaminen muille kansainvälisille järjestöille, sekä valtioille. Ulkoministeriö on vastuussa myös Euroopan yhteisön kauppapoliittisten asioiden valmistelusta sekä toimeenpanosta, kaupallis-poliittisten suhteiden, viennin ja erilaisten investointien edistämisestä sekä vientivalvontayhteistyöstä. Ulkoministeriö tarkkailee markkinoille pääsyä, kaupan esteitä, tuontisuoja ja polkumyyntiä. (Valtioneuvoston asetus ulkoasiainministeriöstä 22.12.2005/1171.)

Ulkoministeriön taloudellisten ulkosuhteiden osasto on vastuussa Euroopan yhteisön kauppapolitiikasta, suomalaisten investointien edistämisestä ja suojaamisesta, kansainvälisten sopimusten säädösvalmistelusta kauppapolitiikan alalla sekä muista Suomen kauppa- ja taloussuhteita koskevista asioista vieraisiin valtioihin nähden. (Ulkoasianministeriö 2015c.)

Ulkoministeriö on määritellyt toiminnalleen painopisteet ja tavoitteet, joita ovat esimerkiksi lähialueiden- ja Euroopan turvallisuus, EU:n toimintakyvyn ja yhteisen ulkopoliitiikan vahvistaminen sekä taloudellisten suhteiden vahvistaminen. Kansainväliset pakotteet kuuluvat osaksi useampaa painopistettä. Pakotteet pyritään kohdentamaan mahdollisimman hyvin vastustettavasta politiikasta vastuullisiin ja heitä tukeviin henkilöihin. Pakotteet suunnitellaan aina tapauskohtaisesti, siten, että ne vastaavat sen hetkistä tarvetta. Pakotteen kohde voi olla jokin yksittäinen henkilö tai tietyn valtion hallitus, mutta pakotteet voidaan kohdentaa myös tiettyyn ryhmään ilman, että ne kohdistuvat mihinkään määrättyyn valtioon. Pakotteilla voidaan rajoittaa esimerkiksi käytössä olevien tuotteiden, materiaalien ja teknologian saatavuutta. (Ulkoasianministeriö 2015b.)

4.3 Rahanpesun selvittelykeskus

Rahanpesun selvittelykeskus on Keskusrikospoliisin erillinen yksikkö, jonka tärkeimpinä tehtävinä on estää ja selvittää rahanpesuun sekä terrorismin rahoittamiseen liittyviä rikoksia. Rahanpesun selvittelykeskus toimii tiiviissä yhteistyössä eri viranomaisten, mutta myös ilmoitusvelvollisten toimijoiden kanssa. Rahanpesun selvittelykeskus tekee myös huomattavan paljon

kansainvälistä yhteistyötä, sillä ulkomaisten viranomaisten kanssa tehty yhteistoiminta edesauttaa rikosten torjumista ja tiedon keräämistä. Rahanpesun selvittelykeskus järjestää ilmoitusvelvollisille koulutusta sekä kehittää nykyistä yhteistyötä. (Poliisi 2015c.)

Tärkeänä osana rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ovat useat kansainväliset sopimukset, joissa valtioille asetetaan selkeät velvollisuudet näiden toimien estämiseen, kriminalisointiin sekä eri maiden väliseen yhteistyöhön. Näitä sopimuksia ovat esimerkiksi Pattermon sopimus, FATF eli Financial Action Task Force on Money Laundering sekä Asetus rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta. (Poliisi 2015a.)

Rahanpesun selvittelykeskus on myös jäsenenä kansainvälisessä Egmont Groupissa sekä osallistuu vuosittain Pohjoismaiden yhteiseen terrorismin rahoittamisen estämiseen syventyvään yhtiökokoukseen. Tätä yhteistyötä korostavat myös selvittelykeskuksen luomat yhteistyöpöytäkirjat, joita joidenkin maiden lainsäädäntö edellyttää. (Keskusrikospoliisi 2014, 5.)

Rahanpesulain 23 ja 24 pykälän mukaan ilmoitusvelvolliset ovat velvollisia tekemään havaitsemistaan epäilyttävistä liiketoimista ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahanpesun selvittelykeskus vastaa tämän jälkeen lähes koko prosessin läpiviennistä. Ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista kirjataan ja vastaanotetaan rahanpesurekisteriin, jonka jälkeen suoritetaan tarvittaessa esitutkinta ja saatetaan asia syyteharkintaan. Rahanpesun selvittelykeskuksella on mahdollisuus antaa määräys ilmoitusvelvolliselle, jonka mukaan annettua toimeksiantoa voidaan pidättää viisi arkipäivää. (Keskusrikospoliisi 2014, 5.)

Mikäli ilmoitusvelvollinen huomaa epäilyttäviä liiketoimia, joihin tulee rahanpesulain mukaisesti reagoida, on heillä käytettävissään kolme vaihtoehtoista tapaa toimia. Ilmoitusvelvollinen voi keskeyttää liiketoimen lisäselvityksiä varten, kieltäytyä liiketoimen suorittamisesta tai suorittaa liiketoimen, jos liiketoimen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen todennäköisesti vaikeuttaisi liiketoimen edunsaajan kiinni saamista. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomuksen mukaan lähes jokaisessa ilmoituksessa kyseinen tapahtuma oli jo ehditty suorittaa ja ilmoitus tehtiin jälkikäteen. (Keskusrikospoliisi 2014, 12.)

Rahanpesuilmoitus voidaan tehdä sähköisesti, mikäli henkilö toimii organisaation edustajana ja on rekisteröitynyt palveluntarjoajan sovellukseen ilmoittajahenkilöksi kyseiselle organisaatiolle. Rahanpesun selvittelykeskus kerää tilastotietoja vastaanotetuista rahanpesuilmoituksista sekä keskeytetyistä liiketoimista. Kyseisiä tilastoja esitellään tarkemmin osana neljättä teemaa. (Poliisi 2015b.)

4.4 OFAC

OFAC, eli The Office of Foreign Assets Control on Yhdysvalloissa toimiva valvontaviranomainen, joka asettaa ja tarkkailee esimerkiksi finanssipakotteita, jotka vaikuttavat suuresti myös suomalaisten pankkien toimintaan. Näiden pakotteiden tarkoituksena on estää rikollista toimintaa harjoittavien henkilöiden sekä yhteisöjen rahoittaminen. OFAC:lla on oikeudet jäädättää varoja alueilla, jotka kuuluvat Yhdysvaltojen hallinnon alaisuuteen. Pakotteiden kohteina on paljon YK:n pakotelistalle asettamia henkilöitä, mutta OFAC tekee laajamittaista yhteistyötä myös monien muiden toimijoiden kanssa. OFAC:n asettamat pakotteet eivät sido lainsäädännöllisesti Euroopan alueella, mutta niiden noudattaminen on kuitenkin käytännöllisistä syistä ja kansainvälisen maksuliikenteen jatkuvuuden vuoksi pakollista. (U.S. Department Of The Treasury 2015.)

OFAC:lla on pitkä historia pakotteiden kanssa työskentelystä, joka ulottuu jopa vuoteen 1812 asti. Tällöin kyse on kuitenkin ollut enemmän kauppasaarroista kuin pakotteista. Virallisesti nykyisen kaltainen OFAC perustettiin joulukuussa 1950. OFAC:n listalle päätyvät henkilöt tai yritykset ovat usein joko suoraan tai välillisesti yhteydessä esimerkiksi huumekauppaan tai terrorismiin. Listaukset voidaan jakaa kahteen erilliseen ryhmään. Sectoral Sanctions Identifications, eli SSI-listaus, on yritysten ja yhteisöjen pakotelistaus. Tällä listalla olevien yritysten ja yhteisöjen varat ovat jäädetty ja kaikenlainen kaupankäynti tai maksujen välittäminen niiden välillä on kielletty. Vastaavasti Specially Designated Nationals, eli SDN-listaus, taas tarkoittaa yksittäisten henkilöiden pakotelistausta. Tällä listalla olevien henkilöiden varat ovat jäädetty ja kaikenlainen kaupankäynti tai maksujen välittäminen heidän kanssaan on kielletty. (U.S. Department Of The Treasury 2015.)

4.5 Egmont Group

Egmont Group on rahanpesua ja terrorismin rahoittamista vastaan vahvasti työtä tekevä, kansainvälisestä yhteistyöstä koostuva järjestö. Egmont Group järjestää useita yhteistyötä tukevia tapaamisia, jotta yhteistyökumppanit löytäisivät parhaat keinot rikosten estämiseen ja menetelmät saataisiin kaikkien viranomaisten käyttöön. Näin ollen yhteishyödyllisen tiedon jakamista pidetään Egmont Groupissa erityisen tärkeänä. Järjestön tavoitteena onkin muodostaa laaja foorumi kaikista rahanpesua vastaan taistelevista viranomaisista ympäri maailmaa. (The Egmont Group 2015a.)

Vuonna 2013 Egmont Groupiin kuului yhteensä 139 eri tavoilla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvää järjestöä tai viranomaista. Egmont Groupin asettamia säännöksiä seuraa kuitenkin huomattavasti suurempi määrä viranomaisia, sillä valtiot jotka ovat FATF:n (The Financial Action Task Force) ja FATF:n kaltaisten kansallisten järjestöjen (FSRB)

jäseniä ovat velvoitettuja implementoimaan myös Egmont Groupin standardit ja näin ollen heidän olisi suotavaa myös hakea jäsenyyttä ryhmään. Mikäli järjestön sääntöjä ei noudateta, Egmont Groupilla on omat sisäiset keinonsa tapausten hoitamiseen, mutta sanktioita tai lakiperäisiä seuraamuksia ei järjestön toimesta aseteta. (The Egmont Group 2015a, The Egmont Group 2015b.)

Egmont Group on julkaissut useita ohjeistuksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, joita käytetään yleisesti eri yhteisöjen ja viranomaisten toimesta. Yhdistys tarjoaa myös monenlaista tukea esimerkiksi henkilökunnan koulutuksiin, järjestelmien päivityksiin ja turvallisuuteen liittyen sekä kannustaa keskinäiseen yhteistyöhön eri viranomaisten välillä. Kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi Euroopan komissio, Euroopan unioni, Maailman pankki sekä Yhdistyneet Kansakunnat. Egmont Group ei ole poliittinen järjestö, joten sen jäsenet voivat tehdä yhteistyötä poliittisesta suuntauksesta riippumatta. (The Egmont Group 2015a, The Egmont Group 2015b.)

Egmont Group rahoittaa toimintansa jäsenmaksuilla sekä yhteistyökumppaneiden vapaaehtoisilla lahjoituksilla. Egmont Groupin julkaisemat useat tiedostot kuten myös vuosikatsaukset ja tilinpäätökset ovat julkisia, sillä he haluavat järjestön toiminnan olevan mahdollisimman selkää ja läpinäkyvää. (The Egmont Group 2015a, The Egmont Group 2015b.)

5 Teema 3 - Menettelytavat

Jokaisella raha- ja finanssilaitoksella on käytössään omat sisäiset prosessit rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen. Nämä ovat liikesalaisuudenalaista tietoa, joita ei opinnäytetyössä siksi voida tuoda esille. Rahanpesulain vaatiman koulutuksen jälkeen jokaisen raha- tai finanssilaitoksessa työskentelevän henkilön tulee osata soveltaa koulutuksen oppeja työssään. Työntekijän ohjeessa tämän kolmannen teeman sisällön tarkoituksena on selventää työntekijälle rahanpesulain asettamia velvoitteita ja ohjeistuksia sekä käydä läpi erilaisia menettelytapoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Erilaisten menettelytapojen tunteminen on tärkeä osa rikosten ehkäisemistä ja niihin tutustutaan Finanssivalvonnan standardiin tukeutuen.

5.1 Finanssivalvonnan standardi

Asiakkaan tunteminen - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen standardi 2.4 on Finanssivalvonnan julkaisema viimeisin päivitys 1.9.2010 voimaan tulleeseen standardiin. Standardi on laaja kokonaisuus, joka asettaa rahanpesulain mukaiset velvoitteet ja ohjeistukset valvonnan alaisille joita ovat esimerkiksi rahoitus- ja luottolaitokset. Standardin tarkoituksena on velvoitteiden lisäksi turvata Finanssivalvonnan vaatima laatutaso rahanpesun ja terro-

rismin rahoittamisen estämiseen sekä antaa toimijoille näkemys hyvistä menettelytavoista näiden asioiden hoitamiseksi. (Finanssivalvonta 2013a, 5-6, 7.)

Asiakkaan tunteminen standardin valmistelussa on otettu huomioon lukuisia kansainvälisiä suosituksia. Näitä kansainvälisiä julkaisuja ovat esimerkiksi FATF:n julkaisut ja suositukset, kuten *Special recommendations on terrorist financing* ja *Guidance on the risk-based approach to combating money laundering and terrorist financing*. Standardin kansainväliseen viitekehukseen kuuluu lisäksi mm. BCBS:n, IOSCO:n sekä Wolfsbergin rahanpesunvastaiset perusteet.

Standardin lait ja normit perustuvat EY-lainsäädännön asettamiin direktiiveihin 2005/60/EY EUVL L 309/15, 25.11.2005 eli Rahanpesudirektiivi, komission direktiivi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY EUVL L 214/29 eli Komission täytäntöönpanodirektiivi sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana 1781/2006/EY EUVL L345/1, 8.12.2006 eli maksajantietoasetus. Suomen lainsäädännöstä keskeisimpiä asiakkaan tuntemiseen liittyviä säännöksiä ovat rahanpesulaki 503/2008, valtioneuvoston asetus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 616/2008 eli rahanpesuasetus sekä sisäasianministeriön päätös Euroopan talousalueeseen kuulumattomista valtioista ja alueista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä koskevat säännökset täyttävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa säädetyt edellytykset (78/2009) (Finanssivalvonta 2013a, 8, 10, 11.)

Myös ulkomaisten yhteisöjen sivuliikkeet, jotka toimivat Suomessa noudattavat Suomen säännöksiä asiakkaan tuntemisesta ja rahanpesun sekä terrorismin rahoittamisen estämisestä, eli käytännössä rahanpesulain määräyksiä. Finanssivalvonta ei kuitenkaan voi antaa näille sivuliikkeille sitovia määräyksiä, vaan Asiakkaan tunteminen standardia sovelletaan heille suosituksena. Ne toimijat, jotka tarjoavat palveluita Suomeen ilman kiinteää toimipaikkaa Suomessa noudattavat kotivaltionsa lainmääräyksiä. (Finanssivalvonta 2013a, 6.)

5.2 Asiakkaan tunteminen

Rahanpesulain keskeisenä velvoitteena on, että lain sitouttamat tahot tuntevat asiakkaansa. Customer due diligence tarkoittaa, että asiakas, tämän liiketoiminta sekä sen laajuus ovat Finanssivalvonnan valvottavan tiedossa. Asiakkaan henkilöllisyys tulee varmistaa asianmukaisesti eli asiakas todennetaan luotettavasta lähteestä. Myös asiakkaan taustat selvitetään tarvittaessa tapauskohtaisesti riskiarvion perusteella. Jokainen valvottava voi kuitenkin oman riskiarvionsa perusteella tehdä tarvittavat päätökset selvitysten laajuudesta. Tietyt toimialat voivat myös luoda normaalia suuremmat riskit rahanpesun tai terrorismin rahoittamiseen, jol-

loin pankki voi kieltäytyä asiakassuhteen tai liiketoimen perustamisesta. (Finanssivalvonta 2013a, 12.)

Tärkeimpänä sääntönä pidetään kuitenkin sitä, että valvottavalla ei saa olla tunnistamattomia tai nimettömiä asiakkaita. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi pankki ei ota asiakkaaksi sellaista tahoa tai henkilöä, joka ei anna itsestään tarpeeksi tietoja liiketoimintaansa tai toimialaansa liittyen. Lainsäädäntö kuitenkin edellyttää, että kieltäytymiseen on oltava painava syy, kuten edellä mainittu riittämätön tunnistaminen. Tunnistamisen avulla varmistutaan siitä, että pankki tietää kenen varoja ja kenen toimeksiannosta liiketoimia tehdään. (Finanssivalvonta 2013a, 12, 18.)

Jokaiselta valvottavalta tulee myös löytyä riskienhallintajärjestelmä, jolla voidaan analysoida asiakkaan liiketoiminnalle koituvia riskejä. Riskianalyysien tarkoituksena on keskittää erityisesti suuremman väärinkäytösriskin toimialoihin, liiketoimiin ja asiakassuhteisiin vahvistettuja menetelmiä tai toimenpiteitä asiakkaan tuntemiseen. Tämän myötä Finanssivalvonnan ohjeistuksen ja rahanpesulain pykälissä 13 - 16 kuvattujen yksittäistapausten mukaan, vähän tai ei lainkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä sisältävien riskiarvioiden kohdalla pankilla on mahdollisuus noudattaa tietyissä tilanteissa yksinkertaistettua asiakkaantuntemismenettelyä. Käytettävät menettelyt asiakkaan tuntemiseen voidaan jakaa riskiarvion perusteella normaaliin, yksinkertaistettuun sekä tehostettuun menettelyyn. Normaalimenettelyllä tarkoitetaan asiakkaan tuntemisen perustasoa, joka on käytössä jatkuvasti päivittäisessä toiminnassa. (Finanssivalvonta 2013a, 13-14.)

5.3 Menettelytavat asiakkaan tuntemiseen

Mikäli pankin asiakkaana on henkilöasiakas, hänen tunnistamiseen voidaan pääsääntöisesti noudattaa normaalia tuntemismenettelyä. Yritysassiakkaiden kohdalla voi olla tarpeen selvittää omistusrakennetta todellisten edunsaajien osalta, mikäli yrityksen rakenne on monimutkainen. Tämänkaltaisissa tapauksissa on usein myös tarvittavaa toteuttaa säännöllisempää seurantaa asiakkaan liiketoimintaa kohtaan. Myös sellaiset ulkomaanmaksut, jotka ovat peräisin finanssipakotteita koskevista maista edellyttävät maksuliikenteen tarkempaa seuraamista ja tehostettua asiakkaan tuntemismenettelyä. (Finanssivalvonta 2013a, 15.)

Rahanpesulain pykälissä 13 - 16 kuvataan yksinkertaistettuun asiakkaan tuntemiseen oikeuttavia yksittäistapauksia. Tämänkaltaisen käytäntö voi tulla kysymykseen esimerkiksi jos asiakas on Suomen viranomainen, siihen rinnastettava taho kuten Kansaneläkelaitos tai ETA-valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, maksulaitos tai rahastoyhtiö. Muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut edellä mainittu laitokseen voidaan käyttää yksinkertaistettua menettelytapaa ainoastaan sillä ehdolla että tätä maata koskevat Suomen rahanpesulakia vastaavat velvolli-

suudet sekä valvonta. Tämänkaltainen menettely ei kuitenkaan vapauta tuntemisvelvollisuudesta eikä jatkuvan seurannan järjestämisestä. Yksinkertaistettuun tunnistamiseen tulee olla sisäiset ohjeet käytettävissä pankin sisällä. (Finanssivalvonta 2013a, 31-32.)

Rahanpesulaki kuvaa pykälissä 17 - 20 esimerkkejä pankkien normaalien riskinhallintakäytäntöjen ylittävistä, tehostettuja tuntemismenettelyjä vaativista tilanteista. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi ne, joissa asiakassuhde solmitaan ilman henkilökohtaista tapaamista, asiakassuhde on poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tai hänen perheenjäsenen kanssa tai kyseessä on ETA-rajat ylittävä liikesuhde. Velvoitteita tulee noudattaa tehostetusti myös jos asiakkaan suorittama liiketoimi liittyy valtioon, joka ei täytä kansainvälisiä velvoitteita rahanpesun ja terrorismin estämis- ja selvittelyjärjestelyistä. (Finanssivalvonta 2013a, 14-15, 26-27.)

5.4 Riskienhallinta asiakkaan tuntemisessa

Mikäli asiakas ei kykene antamaan tarvittavaa selvitystä liiketoimistaan, pankki tai rahoituslaitos ei saa perustaa asiakassuhdetta tai suorittaa liiketoimintaa hänen kanssaan. Laki velvoittaa myös jatkuvaa seurantaa sekä selvityspyyntöjä saapuvista varoista tai erilaisten pankin tarjoamien palvelujen käytöstä (Rahanpesulaki 18.7.2008/503). Selvityksenä voi toimia esimerkiksi kirjallinen todistus kyseisestä liiketoimesta tai kauppakirja, joka vastaa varojen alkuperäselvitystä (Finanssialan Keskusliitto 2015).

Riskienhallintamenetelmien täytyy olla tarpeeksi kattavat, jotta niillä voidaan selvittää asiakkaiden, tuotteiden, palveluiden sekä teknologian kehitykseen liittyvät riskit rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen osalta. Riskienhallinnassa erityisen tärkeätä on tehdä toimintamallit näiden riskien rajoittamiseksi. Riskienhallinnan kehittämällä pyritään parantamaan esimerkiksi pankkien kykyä tunnistaa asiakkaiden riskejä sekä lisätä säännöllistä arviointia omiin menetelmiin ja toimintoihin. Riskejä arvioimalla voidaan myös luokitella erilaisia asiakkaita esimerkiksi toimialojen perusteella, jonka avulla voidaan helpottaa henkilökunnan toimintaohjeita ja koulutusta. Riskienhallintaan kuuluu myös sisäinen valvonta, jatkuva seuranta sekä raportointi Finanssivalvonnalle. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa pankin hallitus ja pankin tuleekin nimetä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä vastaava yhteyshenkilö. (Finanssivalvonta 2013a, 13, 16-17.)

Pankkien tekemät riskiarviot tulee päivittää säännöllisesti. Rahanpesulain 6 pykälän mukaan valvottavien on kyettävä osoittamaan Finanssivalvonnalle, että asiakkaan tuntemista ja muuta riskienhallintaa koskevat menetelmät ovat riittävät toimijan riskeihin nähden. Pankki vastaa myös ulkoistamistaan palveluistaan itse. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki asiakkaan tuntemiseen liittyvät ostetut palvelut ja eri asiamiesten toiminta on lopulta pankin vastuulla. Näin

ollen rahanpesulain mukaisten vaatimusten tulee olla selkeästi määritelty pankin ja palvelun tarjoajan välillä. Riskienhallintaa voidaan tehostaa selkeillä vastuusuhteilla ja menettelyta-voilla. Tämän lisäksi organisaatiota ja henkilökuntaa tulee kouluttaa ja ohjeistaa säännöllisesti. (Finanssivalvonta 2013a, 15-16.)

6 Teema 4 - Merkitys ja seuraukset

Teeman tarkoituksena on selventää työntekijälle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvonnan ja estämisen merkitystä. Aihetta lähestytään poliisin keräämien tilastotietojen kautta, jotta työntekijälle muodostuu näkemys siitä kuinka paljon kyseisiä tapauksia Suomessa käsitellään. Lisäksi tutustutaan esimerkkitapausten avulla sellaisiin tilanteisiin, joissa pankeille on asetettu sanktioita omien tehtävien laiminlyönnestä johtuen. Tilanteen ymmärtämisen avulla tämän ohjeen hyödyllisyys päivittäisessä työssä korostuu työntekijälle.

6.1 Tilastotietoa rahanpesun selvittelykeskukselta

Vuonna 2014 rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti 68 tiedustelua ulkomaisilta viranomaisilta ja teki tiedusteluita ulkomaisille viranomaisille yhteensä 222 kertaa. Epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia vuonna 2014 tuli yhteensä 23 062, joista yhdentoista katsottiin liittyvän terrorismin rahoittamiseen ja loput rahanpesuun. Nämä 23 062 ilmoitusta pitivät kuitenkin sisällään 558 699 erillistä tapahtumaa. (Keskusrikospoliisi 2014, 6-7.)

Rahanpesun selvittelykeskukselle tulleiden ilmoitusten määrä on selkeästi vähemmän kuin vuonna 2013, jolloin vastaanotettiin 28 164 ilmoitusta. Tämä johtui rahanpesun selvittelykeskuksen mukaan muuttuneesta ilmoituskäytännöstä. Uudessa ilmoituskäytännössä suurempi määrä tapahtumia voitiin sisällyttää yhteen ilmoitukseen. Tapahtumien määrä oli kuitenkin suurempi kuin vuonna 2013, vaikka tämä olikin ensimmäinen kerta kun ilmoitusten määrä on laskenut edellisvuoteen verrattuna. (Keskusrikospoliisi 2014, 7.)

Selkeästi eniten ilmoituksia rahanpesun selvittelykeskus on viime vuosina vastaanottanut yleistä maksujen välitystä tarjoavilta yrityksiltä sekä rahapelitoimintaan lukeutuvilta yrityksiltä. Pankeilta saadaan keskimäärin noin kolme ilmoitusta päivässä. Epäilyttäviä liiketoimia voivat olla melkein mitkä toimet tahansa, kuten tilisiirto, valuutanvaihto tai liiketoimeen sisältyvien varojen määrä. Näistä viimeiseksi mainittu, eli varojen määrä on aiheuttanut eniten ilmoituksia viime vuosina. Näissä tapauksissa asiakkaan toiminta eroaa normaalista käytöksestä. (Keskusrikospoliisi 2014, 8-9.)

Taulukko 1 rahanpesuilmoitukset		
Ilmoittaja	Ilmoituksia vuonna 2013	Ilmoituksia vuonna 2014
Pankki	1204	1125
Sijoituspalveluyhtiö	5	8
Muu luotto- tai rahoituslaitos	522	367
Vakuutusyhtiö	133	156
Kiinteistönvälittäjä	2	10
Rahapelitoiminta	13446	9100
Yleistä maksujen välitystä tarjoava (sisältää valuutan vaihdon	12645	12092
Kirjanpito toimisto	6	11
Tilintarkastusyhteisö	10	4
Lakimiehet	16	4
Arvotavara kauppias	86	89
Panttilainaamo	1	3
Omaisuusneuvo- ja yrityspalvelujen tuottaja	1	2
Kotimainen poliisiviranomainen	8	2
Kotimainen muu viranomainen	69	82
Muu tietolähde	10	7
Yhteensä	28164	23062

Taulukko 1: Rahanpesuilmoitukset (Keskusrikospoliisi 2014, 8).

Ilmoitetuista epäilyttävistä liiketoimista, jotka varojen suuren määrän takia tulevat rahanpesun selvittelykeskukselle selvitettäväksi, ovat yleensä summaltaan alle 10 000 euron suuruisia. Erityisesti selvittelykeskuksen vuoden 2014 vuosikertomuksesta nostetaan esille tilisiirrot maasta toiseen. Vuonna 2014 tehtiin yhteensä 16 053 siirtoa Suomesta ulkomaille ja 12 199 siirtoa ulkomailta Suomeen. Tilisiirto toiseen maahan on hyvin tyypillinen tapa, jolla yritetään kätkeä varojen alkuperä. (Keskusrikospoliisi 2014, 10.)

Varojen siirrot Suomesta				
ulkomaille	2013 kpl	2013 Eur	2014 kpl	2014 Eur
Eurooppa	8 785	17 918 587	6 232	21 349 401
Aasia	4 770	7 842 405	4 893	8 367 070
Afrikka	3 911	6 064 216	4 123	6 142 339
Amerikka	997	1 665 541	766	1 047 979
Oseania	25	61 260	25	37 738
Tuntematon	3	42 346	14	1 153 063
Yhteensä	18 499	33 594 355	16 053	38 097 590

Taulukko 2: Rahanpesuilmoitukset, joissa varoja siirretty Suomesta ulkomaille (Keskusrikospoliisi 2014, 10).

Varojen siirrot ulkomailta				
Suomeen	2013 kpl	2013 Eur	2014 kpl	2014 Eur
Eurooppa	13 720	10 450 608	10 129	172 582 943
Aasia	921	2 095 555	960	151 039 289
Afrikka	604	1 008 473	600	1 054 023
Amerikka	329	1 384 539	431	2 653 854
Oseania	54	177 978	54	174 675
Tuntematon	23	348 574	25	2 884 022
Yhteensä	15 651	15 465 727	12 199	330 388 806

Taulukko 3: Rahanpesuilmoitukset, joissa varoja siirretty ulkomailta Suomeen (Keskusrikospoliisi 2014, 11).

Rahanpesun selvittelykeskus tilastoi myös määrällisesti eri kansalaisuuksia, joita ilmoitusten kohteina olevissa tapauksissa esiintyy. Määrällisesti selkeästi suurin osa ilmoituksista koskee Euroopan alueen kansalaisuuksia. Seuraavaksi eniten ilmoitusten kohteena ovat Aasian ja Afrikan kansalaisuudet. Tiedossa olevista kansalaisuuksista suomalaisia oli 72,6 %, virolaisia 4,9 % ja turkkilaisia 2,2%. Yhteensä eri kansalaisuuksia vuonna 2014 esiintyi 104 kappaletta. (Keskusrikospoliisi 2014, 11.)

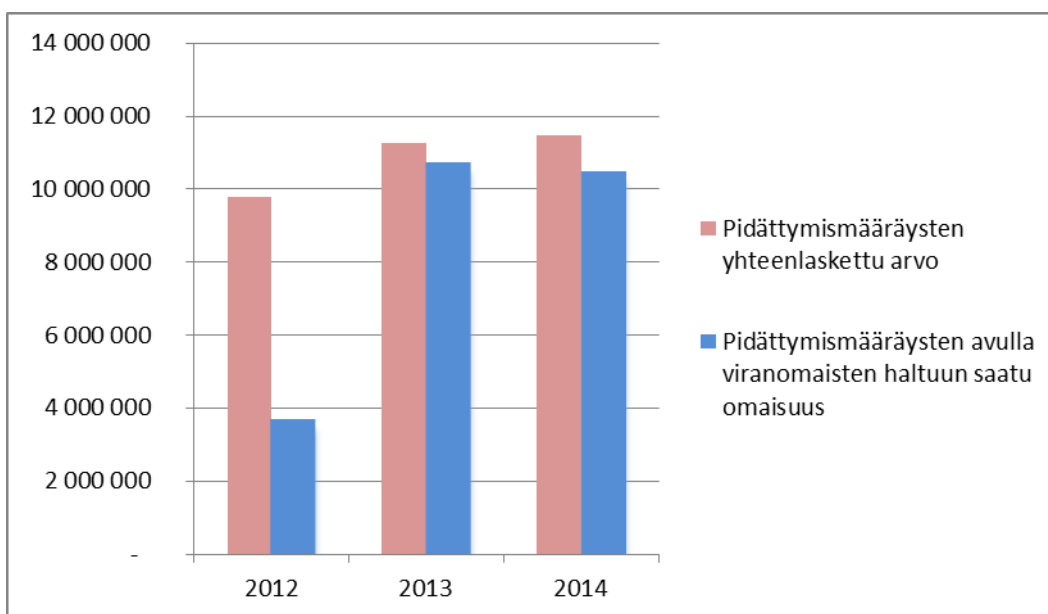
Viiden arkipäivän ajaksi pysäytettyjen maksujen tarkoituksena on ennakoivana toimenpiteenä mahdollistaa nopea pääsy rikoshyötyyn ja näin ollen myös estää varojen siirto viranomaisten ulottumattomiin. Vuonna 2014 Rahanpesun selvittelykeskus määräsi kymmenen liiketoimen pidättymismääräystä, joiden arvo oli yhteensä 11 487 337 euroa. Pysäyttämismääräysten an-

siosta rikoshyötyä viranomaisten haltuun saatiin yhteensä 10 487 634 euroa. Uusia esitutkin-
nan aiheuttaneita selvityksiä vuoden 2014 aikana oli 44 kappaletta, jonka lisäksi myös 246
avoinna olevaan esitutkintaan luovutettiin tietoja. (Keskusrikospoliisi 2014, 12.)

Liiketointen pidättymismääräykset vuosina 2012- 2014			
	2012	2013	2014
Liiketointen pidättymismääräykset (kpl)	14	10	10
Pidättymismääräysten yhteenlaskettu arvo	9 797 820	11 254 632	11 487 337
Pidättymismääräysten avulla viranomaisten haltuun saatu omaisuus	3 689 158	10 725 352	10 487 634

Taulukko 4: Liiketointen keskeyttämismääräykset vuosina 2012-2014 (Keskusrikospoliisi 2012, 14, Keskusrikospoliisi 2013, 13, Keskusrikospoliisi 2014, 12).

Taulukko 5: Liiketointen keskeyttämismääräykset vuosina 2012-2014 (Keskusrikospoliisi 2014, 12).

6.2 Terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvää tilastointia

Rahanpesun selvittelykeskus vastaanottaa myös kaikkien ilmoitusvelvollisten ilmoitukset liike-
toimista, joiden epäillään olevan yhteydessä terrorismin rahoittamiseen. Terrorismin rahoit-

taminen voi tapahtua myös laillisesti hankituilla varoilla, mikä taas asettaa ilmoitusvelvollisille entistä suuremman vastuun seurata liiketoimeen sisältyvien varojen kohdetta. Selvittelykeskukseen saapui vuonna 2014 yhteensä 13 ilmoitusta, joissa varojen tai ilmoitukseen liittyvän henkilön tai yhteisön epäiltiin olevan osana terrorismin rahoittamista. (Keskusrikospoliisi 2014, 15.)

Terrorismin torjumiseksi yleinen käytäntö on vuodesta 2013 asti käytössä ollut varojen jäädyttäminen. Selvittelykeskuksen mukaan Suomen lainsäädäntö on sallinut vuoteen 2013 asti ainoastaan YK:n turvallisuusneuvoston ja EU:n neuvoston asetuksiin perustuvat pakotteet. Suomessa ei myöskään tuolloin ollut käytössä terroristien varojen jäädyttämiseen tarkoitettuja keinoja, joista oli kuitenkin jo sovittu YK:n päätöslauselmassa 1373 (2001). Suomessa 1.6.2013 annettu laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi (325/2013) mahdollistaa myös henkilön tai yhteisöjen asettamisen kansalliselle pakotelistalle. (Keskusrikospoliisi 2014, 15.)

Rahanpesun selvityskeskuksen rooli on huomattavan suuri jäädyttämispäätösten valmistelussa ja ennakkoselvitysten tekemisessä. Päätös jäädyttämisestä ei kuitenkaan ole rangaistus, eikä se näin ollen myöskään vaikuta varojen omistussuhteisiin. Jäädyttämisen tarkoituksena on estää varojen pääsy terroristiseen toimintaan, joten jäädyttäminen tarkoittaa pankin kohdalla tilisulkua kyseiselle asiakkaalle. Mikäli varoja jäädyttämisen jälkeen luovutetaan tai ne muulla tavoin päätyvät päätöksen kohteelle, voidaan tämä tulkita terrorismin rahoittamiseksi tai säännöstelyrikokseksi. (Keskusrikospoliisi 2014, 16.)

Laki varojen jäädyttämisestä velvoittaa Keskusrikospoliisin jäädyttämään varat seuraavissa tilanteissa. Jos henkilö tai ryhmä on mainittu EU:n sisäisten terroristien pakotelistalla, henkilöä epäillään, syytetään tai hänet on tuomittu rikoslain 34 a luvussa mainituista terrorismirikoksesta tai ulkomainen toimivaltainen viranomaisla lähettää pyynnön varojen jäädyttämiseksi ja KRP toteaa pyynnön perustelluksi. Jäädyttämispäätökset ovat voimassa toistaiseksi, mutta KRP:n tulee arvioida päätöstä aina kuuden kuukauden välein sekä aina olosuhteiden muututtua. Vuonna 2014 jäädyttämispäätöksiä tehtiin 43 kappaletta, joista 31 koski EU:n sisäisiä terroristeja. (Keskusrikospoliisi 2014, 16.)

6.3 Pankeille asetettuja sanktioita

Rahanpesun estämistä ja terrorismin rahoittamista koskevien määräysten ja säännösten laiminlyönneistä on asetettu useita sanktioita eri pankeille ympäri maailmaa. Sanktiot ovat julkisia ja niiden aiheuttamat mainevahingot ovat usein rahallisia menetyksiä suurempia. Monessa tapauksessa pankkien valvonta on ollut riittämätöntä, eikä mahdollisesti jo havaittuihin vajavaisuuksiin ole puututtu vaadittavalla tavalla. Laiminlyönnit ovat voineet johtua esimerkiksi tietämättömyydestä tai piittaamattomuudesta, mutta syystä huolimatta ne ovat aiheut-

taneet useiden miljoonien menetyksiä usealle eri pankkiryhmälle. Mikäli valvonta on ollut heikkoa, on esimerkiksi rikollisten rahanpesuun voitu myötävaikuttaa pahimmassa tapauksessa usean vuoden ajan. Tämä puolestaan on nostanut monessa tapauksessa korvaussummia huomattavasti ylöspäin.

Esimerkiksi Britanniaasta lähtöisin oleva HSBC-pankki joutui vuonna 2012 maksamaan huomattavan suureksi nousseen korvaussumman Yhdysvaltojen viranomaisille sekä siviilikanteen osallisille. Kokonaisuudessaan korvaussumma kohosi 1,9 miljardiin dollariin, joka vastaa noin 1,5 miljardia euroa. HSBC syylistyi esimerkiksi rahanpesua koskevien säännösten rikkomiseen sekä pankkisalaisuuden rikkomiseen. (Barret & Perez, 2012.)

Ensimmäiset ongelmat tulivat vastaan jo vuonna 2007, jolloin maahanmuutto ja tulliviranomaiset huomasivat epäilyttäviä rahavirtoja HSBC Meksikon ja Yhdysvaltojen sivukonttoreiden välillä. Pankin sisäiset valvontamekanismit eivät toimineet vaadittavalla tavalla tai niiden käytössä ilmenneisiin puutteisiin suhtauduttiin piittaamattomuudella. Useiden vuosien ajan kyseinen pankki oli välinpitämättömyytensä ansiosta pessyt monien rikollisten rahoja puhtaaksi. HSBC on esittänyt julkisen anteeksipyyntönsä sekä korostaa tehneensä suuria muutoksia yhtiönsä toimintatapoihin. HSBC on ottanut käyttöönsä ”tunne asiakkaasi” standardit ja välttää tekemästä liiketoimia epäilyttävien toimijoiden kanssa. (Barret & Perez, 2012.)

Standard Chartered pankki oli useiden vuosien ajan välittänyt rahansiirtoja iranilaisten asiakkaiden kanssa sekä aikoi hankkia osuuksia rahastoista, jotka olivat iranilaisia. Britanniassa toiminut pankki välitti maksuja laittomasti Iranista Yhdysvaltoihin vaikka Iran oli tuolloin asetettu pakotteiden alaiseksi. Maksuja iranilaisten asiakkaiden kanssa oli välitetty melkein kymmenen vuoden ajan. Standard Chartered sopi 340 miljoonan dollarin korvauksen New Yorkin rahoitusvalvojan kanssa. Pankin sovittelupäätöstä tuki se, että pankilla oli selkeänä riskinä pankkitoiimiluvan menettäminen rahanpesusyytösten takia. Korvaussumma, joka vastaa noin 280 miljoonaa euroa kasvoi entisestään seurauksena siitä, että pankkia syytettiin myös tapahumien peittelemisestä. (Taloussanomat 2012.)

7 Hankkeen arviointi ja pohdinta

Opinnäytetyön lopputuloksen, eli työntekijän ohjeen, tekeminen onnistui suunnitelmien mukaisesti. Uuden työntekijän tarvitsema tieto on kasattuna yhteen lähteeseen, joka helpottaa päivittäisessä työssä tiedon etsimistä huomattavasti. Toimeksiantajan mielestä ohjeen rakenne on selkeä, koska ohjeen tarjoama tieto on jaettu eri kategorioihin tiedon etsinnän helpottamiseksi. Laadultaan ohje vastaa tavoitettaan luettavuuden sekä sisältönsä puolesta. Aikataulu ohjeen tekemiseen toimeksiantajan puolesta oli melko joustava, joten siinä pysyminen ei tuottanut ongelmia. Ohjeen luomiseen ei varattu budjettia, sillä ohje tehtiin osana opin-

näytetyöprosessia ja sen jatkokehittäminen on mahdollista normaalien työrutiinien ohessa. Näin ollen myös taloudellisesti onnistuttiin, eikä ohjeen tekemiseen kulunut ylimääräisiä varoja ja toimeksiantajan puolesta.

Opinnäytetyöprosessia aloittaessa toimeksiantaja kuvaili opinnäytetyön hanketta erittäin hyväksi ja tervetulleeksi ideaksi, tukemaan erityisesti uutta työntekijää uran alkuvaiheessa. Toimeksiantajan mukaan aihealue on erittäin tärkeä toimeksiantajan sekä työntekijän kannalta. Työnsä aloittava henkilö joutuu oppimaan valtavan määrän uutta ensimmäisinä viikkoinaan, joten on todennäköistä, ettei kaikkea ehdi sisäistämään koulutusten aikana. Tietämättömyys tai välinpitämättömyys ei kuitenkaan ole perusteltu syy olla noudattamatta voimassa olevaa lainsäädäntöä tai ohjeistusta.

Haasteena ohjetta tehdessä kohdattiin erilaisista lähteistä saatavilla olevan tiedon määrä, joka koostui pääasiassa lakiteksteistä sekä standardeista. Kyseisten tekstien tulkinta, hyödyntäminen sekä yksinkertaiseen muotoon saaminen ohjetta koostettaessa oli ajoittain haasteellista. Tämän lisäksi julkaistavassa työssä tuli huomioda kaikki liikesalaisuuden alaiset asiat sekä toimintamallit, joita ei voi avata ulkopuolisille. Työn haasteellisuudesta huolimatta työ eteni tarkoituksen mukaisesti ja saavutti sille asetetun tavoitteen.

Suurimpana haasteena ohjetta tehdessä koettiin kuitenkin helppolukuisuuden ja ymmärrettävyyden säilyttäminen, sillä ohje on tarkoitettu ensisijaisesti aloittavalle työntekijälle. Ohjetta on mahdollista kehittää jatkossa vielä helppolukuisempaan suuntaan, mikäli uuden työntekijän rekrytoinnin yhteydessä saatu palaute näin edellyttää. Opasta tehdessä ei ollut käynnissä uusia rekrytointeja, joten opasta ei ollut mahdollista vielä luetuttaa uudella työntekijällä. Toimeksiantajan puolesta ohjeen luki kaksi asiantuntijaa ja he myös arvioivat kirjallisesti ja suullisesti ohjeen sisällön. Asiantuntijoiden palautteen mukaan, ohje soveltuu hyvin uudelle työntekijälle perehdyttämisen yhteyteen, mutta sitä voidaan hyödyntää myös kokeneemmalle työntekijälle käsikirjana.

Asiantuntijat auttoivat ohjeen suunnitteluvaiheessa esimerkiksi olemassa olevan tiedon etsimisessä. Ohjetta kirjoittaessa asiantuntijoilta saatiin hyviä näkemyksiä oppaan rakenteeseen ja sisältöön liittyen. Aiheeseen liittyvien toimijoiden esittely oli toisen asiantuntijan ehdotus, sillä sen avulla lisätään lukijan tietoisuutta kokonaisprosessista. Asiantuntijoiden avulla työstä käytiin läpi myös kaikki liikesalaisuuksiin liittyvät asiat, ettei toimeksiantajan omia toimintamalleja päädy julkaistavaan opinnäytetyöhön. Yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa ohjeesta saatiin toimiva ja helppolukuinen. Asiasisällöltään ohje on kuitenkin riittävän kattava ja hyödyllinen, jotta laajemmin asiaan perehtyneetkin työntekijät saavat siitä hyötyä.

Työntekijän ohjetta kommentoineen asiantuntijan mukaan ohje on tehtävänsä pätevä materiaali, joka nykyisten ja tulevien työntekijöiden tulisi lukea. Ohjeen asiasisältö on varmistettu ja ohje on saatu soveltumaan tarkoituksensa mukaiseen käyttöön. Ohje on hyvä tukimateriaali, joka täyttää kaikin puolin asetetut tavoitteet ja muuttaa nykyistä toimintaa varmasti. Tehdyn ohjeen lisäksi käytetään nykyisiä perehdytysmateriaaleja, joiden avulla asiat viedään käytännön tasolle yrityksen toimintamallien mukaisesti.

Toisen asiantuntijan mukaan ohje on tehty hyvällä osaamisella ja kiinnostuksella aihetta ja toimeksiantajan etua kohtaan. Toteutus tehtiin tiiviisti asiantuntijoiden kanssa, jolloin asiasisällöstä ja oikeellisuudesta varmistuttiin. Ohjetta on myös tulevaisuudessa mahdollista päivittää esimerkiksi vaatimusten tai toimintamallien muuttuessa.

Tämän aiheen parissa työskentely ja ohjeen kirjoittaminen on auttanut sisäistämään käsiteltävät aiheet huomattavasti laajemmin. Se näkyy tehokkaampana työskentelynä omassa ammatissa. Asiaan liittyviä viranomaisia sekä toimijoita on useita ja jokaisen erillisen toimijan tehtävien läpikäynti lisää ymmärrystä aiheesta ja kokonaisprosessista. Tiedon lisääminen on tuonut lisää itsevarmuutta toimia itsenäisesti, mutta myös neuvoa tarvittaessa uusia työntekijöitä. Tietämyksen lisääntyttyä on myös helpompaa huomata, mikäli jokin ulkoinen asia on muuttunut. Näin ollen voidaan tiedottaa myös muita muuttuneista käytännöistä.

Lähteet

Painetut lähteet

Metsäaho, T. 2013. Työelämän toimivat tekstit. Helsinki: Suomen Yrityskirjat Oy.

Rahanpesulaki 18.7.2008/503

Rikoslaki 4.3.2011/191

Rikoslaki 19.12.1889/39

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Uimonen, T. 2010. Kirjoita kiinnostavasti. Helsinki: Management Institute of Finland.

Valtioneuvoston asetus ulkoasiainministeriöstä 22.12.2005/1171

Sähköiset lähteet

Aluehallintovirasto. 2014. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Ohje 11/2014. Viitattu 5.5.2015.

<http://www.avi.fi/documents/10191/2370358/ESAVIn+ohje+24.11.2014/ee3c262d-7d24-499d-8050-78c7b9a86a1a>

Barret, D. & Perez, E. 2012. HSBC to Pay Record U.S. Penalty. Wall Street Journal. Viitattu 18.8.2015. <http://www.wsj.com/articles/SB10001424127887324478304578171650887467568>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2015. Ukrainan tilanteeseen liittyvät pakotteet. Viitattu 8.5.2015. <http://ek.fi/mita-teemme/kauppapolitiikka/venaja/ukrainan-tilanteeseen-liittyvat-pakotteet/>

Finanssialan Keskusliitto. 2015. Asiakkaan tunteminen - miksi pankki kysyy? Viitattu 22.4.2015.

https://www.fkl.fi/materiaalipankki/ohjeet/Dokumentit/Asiakkaan_tunteminen.pdf

Finanssivalvonta. 2011. Valvonta. Viitattu 1.6.2015.

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Pages/Default.aspx>

Finanssivalvonta. 2013a. Standardi 2.4. Asiakkaan tunteminen - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Viitattu 2.6.2015.

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Maarayskokoelma/Uusi/Documents/2.4.std5.pdf>

Finanssivalvonta. 2013b. Terrorismin rahoittamisen estäminen. Viitattu 8.5.2015.

http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Valvonta/Rahanpesun_estaminen/Terrorismin_rahoittamis_en_estaminen/Pages/Default.aspx

Finanssivalvonta. 2015. Tietoa Finanssivalvonnasta. Viitattu 1.6.2015.

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Fiva/Pages/Default.aspx>

Keskusrikospoliisi. 2012. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2012. Viitattu 2.6.2015.

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/26360_Rahanpesun_selvittelykeskuksen_vuosikertomus_2012.pdf?d34613722473d288

Keskusrikospoliisi. 2013. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2013. Viitattu 2.6.2015.

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/25547_RAP_vuosikertomus_2013.pdf?0b57eb712473d288

Keskusrikospoliisi. 2014. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2014. Viitattu 2.6.2015.

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/28746_Rahanpesun_selvittelykeskuksen_vuosikertomus_2014.pdf?4e7e512fea43d288

Korpela, J. 2002. Arkisen asiakirjoittamisen opas. Viitattu 10.10.2015.

<https://www.cs.tut.fi/~jkorpela/kirj/7.7.html>

Passi, M. 2014. Neljälle ehdollista vankeutta terrorismin rahoittamisesta - yhdelle tuomio myös sieppaushankkeesta. Helsingin Sanomat 19.12.2014. Viitattu 5.5.2015.

<http://www.hs.fi/kotimaa/a1418960523565>

Poliisi. 2015d. Rahanpesun torjunta. Viitattu 22.4.2015. <http://www.poliisi.fi/rahanpesu>

Poliisi. 2015c. Rahanpesun selvittelykeskus. Viitattu 2.6.2015.

https://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/rahanpesun_torjunta/rahanpesun_selvittelykeskus

Poliisi. 2015a. Kansainvälinen yhteistyö. Viitattu 2.6.2015.

https://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/rahanpesun_torjunta/kansainva%C3%A4linen_yhteisty%C3%B6

Poliisi. 2015b. Rahanpesuilmoituksen tekeminen. Viitattu 2.6.2015.

https://www.poliisi.fi/keskusrikospoliisi/rahanpesun_torjunta/rahanpesuilmoituksen_tekeminen

Taloussanomat. 2012. Britt pankki maksaa miljoonien korvaukset rahanpesuskandaalissa. Viitattu 19.8.2015. <http://www.taloussanomat.fi/rahoitus/2012/08/15/britt pankki-maksaa-miljoonien-korvaukset-rahanpesuskandaalissa/201235642/12>

The Egmont Group. 2015a. About. Viitattu 1.6.2015. <http://www.egmontgroup.org/about>

The Egmont Group. 2015b. FAQs. Viitattu 1.6.2015.

<http://www.egmontgroup.org/about/faqs>

Ulkoasianministeriö. 2015a. Kansainväliset pakotteet. Viitattu 8.5.2015.

<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=47850&contentlan=1&culture=fi-FI>

Ulkoasiainministeriö. 2015b. Maahantulo- ja kauttakulkurajoitukset. Viitattu 2.6.2015.

<http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=49565&culture=fi-FI&contentlan=1#Maahantulorajoitukset>

Ulkoasianministeriö. 2015c. Taloudellisten ulkosuhteiden osasto. Viitattu 2.6.2015.

<http://www.formin.fi/public/default.aspx?nodeid=15870&contentlan=1&culture=fi-FI>

U.S. Department Of The Treasury. 2015. Terrorism and Financial Intelligence. Office of Foreign Assets Control (OFAC). Viitattu 2.6.2015.

<http://www.treasury.gov/about/organizational-structure/offices/Pages/Office-of-Foreign-Assets-Control.aspx>

Taulukot

Taulukko 1: Rahanpesuilmoitukset	23
Taulukko 2: Rahanpesuilmoitukset, joissa varoja siirretty Suomesta ulkomaille.....	24
Taulukko 3: Rahanpesuilmoitukset, joissa varoja siirretty ulkomailta Suomeen.	24
Taulukko 4: Liiketointen keskeyttämismääräykset vuosina 2012-2014.....	25
Taulukko 5: Liiketointen keskeyttämismääräykset vuosina 2012-2014.....	25

Liitteet

Liite Työntekijän ohje rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen.....	34
--	----

Liite Työntekijän ohje rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen

TYÖNTEKIJÄN OHJE RAHANPESUN JA TERRORISMIN RAHOITTAMISEN ESTÄMINEN

Syyskuu 2015

Sisällys

Työntekijän ohje rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen	3
Ohjeen rakenne	4
Käsitteet	5
Rahanpesu	5
Terrorismin rahoittaminen	6
Finanssipakotteet	7
Viranomaisvalvonta.....	8
Ulkoasiainministeriö	8
Finanssivalvonta	9
Rahanpesun selvittelykeskus	10
OFAC (The Office of Foreign Assets Control)	11
Egmont Group	12
Menettelytavat.....	13
Finanssivalvonnan standardi	13
Asiakkaan tunteminen pankissa	13
Asiakkaan tuntemisen riskienhallinta	14
Riskiarvioon perustuvat tuntemismenettelyt	15
Epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen	16
Lisätietoa	17
Tilastotietoa: Rahanpesurikosten estäminen	17
Tilastotietoa: Terrorismin rahoittamisen estäminen	20
Esimerkkitapauksia pankeille asetetuista sanktioista	21
Hyödyllisiä lähteitä	22

Työntekijän ohje rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen

Rahanpesulaki vaatii kaikkien lain määrittelemissä työtehtävissä työskentelevien henkilöiden osallistuvan koulutukseen, joka jokaisen Finanssivalvonnan valvonnan alla toimivan tahon tulee järjestää henkilöstölleen. Koulutuksessa uusi työntekijä käy läpi kuinka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä tulee toimia. Jokainen raha- ja finanssilaitos kuitenkin itse päättää minkälaisin keinoin rikosten estäminen käytännössä tapahtuu. Raha- ja finanssilaitosten tavat toimia ovat liikesalaisuuden alaista tietoa ja siksi toimintatavat vaihtelevat toimijasta riippuen. Koulutus- ja perehdytysmateriaalit käsittelevät yrityksen sisäistä tietoa ja toimivat siten yksityiskohtaisena oppaana siihen kuinka kyseisissä asioissa yrityksen sisällä tulee toimia.

Työntekijöiden avuksi kehitettiin perehdytysmateriaalien lisäksi **työntekijän ohje**, jonka tarkoitus on toimia koulutuksen jälkeisenä tukimateriaalina talousrikosten estämisessä. Ohjeen avulla työntekijä hahmottaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kokonaiskuvasta oman osuutensa ja ymmärtää miksi se on tärkeää. Ohjeeseen on kerätty kattavasti tietoa viranomaisista, asetetuista laeista, tilastoiduista tapauksista ja yleisistä toimintatavoista rahanpesuun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen.

Ohjeen rakenne

KÄSITTEET

Lakien mukaiset määritelmät rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyviin rikoksiin, erityisesti asetusten pankkitoimintaan liittyvät ja sitä koskevat säännökset sekä ohjeistukset.

Finanssipakotteet: tärkein työkalu kyseisten rikosten estämiseksi. Pakotteiden avulla voidaan tarkasti määritellä rikosten tekijät ja sitä kautta estää tehokkaasti rahanpesua tai terrorismin rahoittamiseen liittyviä rikoksia, ilman että sivulliset henkilöt joutuvat tästä kärsimään.

VIRANOMAISET

Viranomaistahot, jotka osallistuvat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen Suomessa ja muualla maailmassa. Kyseiset tahot valvovat lakien noudattamista ja toteutumista tai ovat muulla tavoin merkityksellisiä aiheeseen liittyen.

MENETTELYTAVAT

Käytännön toimet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyen. Nämä käydään tarkasti läpi tukeutuen finanssivalvonnan julkaisemaan standardiin asiakkaan tuntemisesta.

LISÄTIETOA

Tilastotietoa poliisille tulleista ilmoituksista rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyen, toimenpiteitä ja voimakeinoja, joita poliisi voi käyttää esimerkiksi rahanpesuepäilyihin liittyvissä tilanteissa.

Sanktioita, joita mahdolliset laiminlyönnit ovat aiheuttaneet finanssialan eri toimijoille. Tapaukset korostavat valvonnan ja estämisen merkitystä sekä tämän ohjeen sisältöä päivittäisessä työssä raha- ja finanssilaitoksissa.

HYÖDYLLISIÄ LÄHTEITÄ

Sivulle on koottu hyödyllisiä lähteitä, joista löytää tarvittaessa tärkeää lisätietoa. Lähteiden kautta voi perehtyä mainittuihin asioihin syvällisemmin.

Käsitteet

Rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyviin rikoksiin asetetut lakien mukaiset määritelmät, erityisesti asetusten pankkitoimintaan liittyvät ja sitä koskevat säännökset sekä ohjeistukset. Lisäksi selvitetään mitä tarkoitetaan finanssipakotteilla, jotka ovat tärkein työkalu kyseisten rikosten estämiseksi.

Rahanpesu

Rahanpesu tarkoittaa rikollisilla toimilla saavutettujen rahavarojen alkuperän peittelyä tai häivytyä, jonka tarkoituksena on saada varat näyttämään laillisesti ansaitulta varallisuudelta.

Rahanpesu edellyttää alkurikosta, jonka keinoin tekijä on saanut taloudellista hyötyä. Rahanpesusta annettavan rangaistuksen laajuus riippuu siitä, onko tekijä osallistunut myös alkurikokseen. Rahanpesun torjuminen on tärkeää erityisesti siksi, että mikäli rikoksella ansaitut rahat saadaan näyttämään laillisilta, voidaan niillä jälleen rahoittaa lisää rikollista toimintaa.

Rahanpesu ja sen rangaistavuus määritellään rikoslain 32 luvun 6 §:ssä:

”Joka

- 1)** ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää, välittää tai pitää hallussaan rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä tai peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaakseen rikosentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset taikka
  - 2)** peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn taikka näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvat määräämistoimet tai oikeudet taikka avustaa toista tällaisessa peittämisessä tai häivyttämisessä,
- on tuomittava *rahanpesusta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.
- Yritys on rangaistava.”

Lisäksi rikoslaissa säädetään erikseen törkeästä rahanpesusta, salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi, tuottamuksellisesta rahanpesusta sekä rahanpesurikkomuksesta.

Rahanpesulaki (18.7.2008/503) eli laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä astui voimaan vuonna 2008, rahanpesun rangaistavuudesta on kuitenkin päätetty jo aiemmin vuonna 1994. Tämä erillinen laki rahanpesusta määrittelee tarkasti vaatimukset pankeille ja muille rahaa käsitteleville toimijoille heidän velvollisuuksistaan rahanpesun estämiseksi. Rahanpesulain 1 §:n mukaisesti lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää rahanpesuun liittyvän toiminnan tutkintaa ja paljastamista, sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn takaisinsaantia ja jäljittämistä. Finanssivalvonta toimii valvovana viranomaisena, joka valvoo rahanpesulain asettamien vaatimusten noudattamista.

Terrorismin rahoittaminen

Terrorismin rahoittaminen on toimintaa, jossa kerätään tai mahdollistetaan varojen kerääminen terroritekojen suorittamiseksi. Epäily kohdistuu erityisesti varojen käyttökohteeseen, joten varat voivat olla myös laillisesti ansaittuja.

Pankeille terrorismin rahoittamisen estäminen voi aiheuttaa ongelmia, esimerkiksi laillisesti ansaittujen varojen käytön takia. Asiakkailta on oikeus käyttää laillisesti ansaittuja varojaan laillisin tavoin, joten on erityisen tärkeää tietää ketkä henkilöt tai tahot liittyvät rikolliseen toimintaan. Kyseinen ongelma on pyritty ratkaisemaan esimerkiksi EU:n, OFAC:n ja YK:n julkaisemilla finanssipakotteilla. Finanssipakotteet ovat käytännössä listauksia, jotka luettelevat ei sallitut tahot sekä henkilöt, joiden rahoittamisesta rangaistaan rikoslain mukaan.

Terrorismin rahoittaminen määritellään Rikoslain 34 a luvun 5 §:n mukaisesti:

”Joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan:

- 1) panttivangin ottamista tai kaappausta
- 2) sellaista tuhotyötä, törkeää tuhotyötä tai yleisvaarallisen rikoksen valmistelua, jota on pidettävä terrorististen pommi-iskujen torjumista koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa (SopS 60/2002) tarkoitettuna rikoksena
- 3) sellaista tuhotyötä, liikennetuhotyötä, törkeää tuhotyötä tai yleisvaarallisen rikoksen valmistelua, jota on pidettävä siviili-ilmailun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa yleissopimuksessa (SopS 56/1973), kansainväliseen siviili-ilmailuun käytettävillä lentoasemilla tapahtuvien laittomien väkivallanteiden ehkäisemistä koskevassa lisäpöytäkirjassa (SopS 43/1998), merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa yleissopimuksessa (SopS 11/1999) tai mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevassa pöytäkirjassa (SopS 44/2000) tarkoitettuna rikoksena
- 4) sellaista ydinräjähdერიkosta, terveyden vaarantamista, törkeää terveyden vaarantamista, ydinenergian käyttörikosta tai muuta ydinaineeseen kohdistuvaa tai ydinainetta välineenä käyttäen tehtyä rangaistavaksi säädettyä tekoa, jota on pidettävä ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimituksista tehdyssä yleissopimuksessa (SopS 72/1989) tarkoitettuna rikoksena
- 5) murhaa, tappoa, surmaa, törkeää pahoinpitelyä, vapaudenriistoa, törkeää vapaudenriistoa, törkeää ihmiskauppaa, panttivangin ottamista tai törkeää julkisrauhan rikkomista tai niillä uhkaamista, kun teko kohdistuu henkilöön, jota tarkoitetaan kansainvälistä suojelua nauttivia henkilöitä vastaan, mukaan lukien diplomaattiset edustajat, kohdistuvien rikosten ehkäisemistä ja rankaisemista koskevassa yleissopimuksessa (SopS 63/1978), (22.12.2005/1161) on tuomittava terrorismin rahoittamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi. Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan 1–4 tai 4 a–4 c §:ssä tarkoitettua rikosta. (12.12.2014/1068)

Yritys on rangaistava.”

Finanssipakotteet

Kansainvälisillä pakotteilla tarkoitetaan taloudellisen, kaupallisen tai diplomaattisten suhteiden sekä yhteistyön rajoittamista tai keskeyttämistä tietyn valtion tai ryhmien kanssa. Pakotteiden tarkoituksena on vaikuttaa pakotteiden kohteen harjoittamaan politiikkaan tai toimintaan, jonka voidaan katsoa uhkaavan turvallisuutta ja kansainvälistä rauhaa, esimerkiksi terrorismi, joukkotuhooiset sekä laajat ihmisoikeusloukkaukset. Pakotteiden avulla voidaan tarkasti määritellä rikosten tekijät ja sitä kautta estää tehokkaasti rahanpesua tai terrorismin rahoittamiseen liittyviä rikoksia, ilman että sivulliset henkilöt joutuvat kärsimään.

Merkittävimpiä Euroopan alueen pakotteiden asettajia ovat YK:n turvallisuusneuvosto sekä Euroopan Unioni. Finanssipakotteet ovat kehittyneet vuosien aikana huomattavasti ja ne voidaan nykyisin kohdistaa suoraan myös luonnollisiin henkilöihin. Pakotteilla voidaan asettaa vienti- ja tuontikieltojen lisäksi myös esimerkiksi matkustuskieltoja.

Aiemmin pakotteet eivät olleet moderneja henkilötasolle kehittyneitä listauksia vaan koko valtio saatettiin asettaa maksusaartoon. Toinen vaihtoehto ennen nykyaikaisia pakotteita oli asettaa rajoitteita valtion alueelle maksujenvälitykseen. Henkilöihin ja yhteisöihin keskittyneillä nykyaikaisilla rajoitteilla ja pakotteilla on ollut huomattavan suuri vaikutus siihen, etteivät syyttömät tahot kärsi koko valtioon asetetuista pakotteista tai maksujenvälityskielloista.

YK:n asettamat pakotteet perustuvat YK:n peruslakikirjaan ja annetut päätökset pakotteista sitovat kaikkia YK:n jäsenvaltioita. Asetukset ovat sellaisenaan jäsenmaissa sovellettavia ja sitovat maiden viranomaisia ja yksityisiä toimijoita. Euroopassa pakotteet implementoidaan EU-tason lainsäädännöllä, joten EU-pakotteet sitovat kaikkia EU-jäsenvaltioita. EU-alueella on kuitenkin käytössä myös omia pakotteita, jotka eivät perustu YK:n asettamiin päätöksiin.

Finanssivalvonnan valvonnan alaisille toimijoille finanssipakotteiden seuranta on erityisen tärkeää. Pakotelistalle joutuneiden varat tulee jäädyttää välittömästi ilman erillistä päätöstä. Tämän jälkeen kaikkien varojen luovuttaminen pakotteiden alaiselle on kiellettyä. Mikäli esimerkiksi pankin asiakkaiden joukosta tai maksuliikenteestä löytyy pakotelistattu henkilö, tulee rahanpesulain mukaan liiketoimen keskeyttämisen lisäksi tehdä ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle sekä ulkoasianministeriölle. Pakotteiden laiminlyönnistä tai riittämättömistä keinoista niiden valvontaan on asetettu ulkomailla huomattavia sanktioita.

Mikäli pakotteiden asettaja, esimerkiksi YK poistaa tahon tai henkilön pakotelistalta eli kumoaa päätöksensä voidaan varat vapauttaa jälleen. Ainoa poikkeus varojen aikaisempaan vapauttamiseen on ulkoasiainministeriö, joka voi antaa erillisen päätöksen varojen vapauttamisesta humanitäärisestä syystä. Suomessa ulkoasianministeriöllä on vastuu YK:n sekä EU:n finanssipakotteiden valvonnan koordinoinnista.

Viranomaisvalvonta

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä korostuu laajamittainen kansainvälinen yhteistyö. Seuraaviin kappaleisiin on koottu tärkeitä toimijoita ja valvovia viranomaisia, jotka kaikki omalta osaltaan tai yhteistyöllä estävät ja selvittävät rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyviä rikoksia. Suomessa erityisen tärkeässä asemassa ovat Finanssivalvonta, Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus sekä Ulkoministeriö. Kansainvälisesti merkittäviä viranomaisia on useita ja niiden vaikutus on hyvin tärkeä myös Suomessa.

Ulkoasiainministeriö

Ulkoasiainministeriö vastaa Suomessa kauppapolitiikan valmistelusta ja toimeenpanosta, kaupan esteiden asettamisesta ja kansainvälisten velvoitteiden valmistelusta sekä valtiosopimusten voimaansaattamista koskevan lain valmistelun kehittämisestä.

Ulkoministeriön toiminta on laissa säädettyä ja lisäksi säädetään erikseen ulkoministeriön työjärjestyksestä. Valtioneuvoston asetuksella 1171/2005 on säädetty ulkoministeriön tehtäviksi muun muassa ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmistelu ja toimeenpano, ulkopoliittisesti merkittävien kannottojen ilmoittaminen muille kansainvälisille järjestöille, sekä valtioille. Ulkoministeriö on vastuussa myös Euroopan yhteisön kauppapoliittisten asioiden valmistelusta sekä toimeenpanosta, kaupallispoliittisten suhteiden, viennin ja erilaisten investointien edistämisestä sekä vientivalvontayhteistyöstä. Ulkoministeriö tarkkailee markkinoille pääsyä, kaupan esteitä, tuontisuoja ja polkumyyntiä. Ulkoministeriön taloudellisten ulkosuhteiden osasto on vastuussa Euroopan yhteisön kauppapolitiikasta, suomalaisten investointien edistämisestä ja suojaamisesta, kansainvälisten sopimusten säädösvalmistelusta kauppapolitiikan alalla sekä muista Suomen kauppa- ja taloussuhteita koskevista asioista vieraisiin valtioihin nähden.

Ulkoministeriö on määritellyt toiminnalleen painopisteet ja tavoitteet, joita ovat esimerkiksi lähialueiden- ja Euroopan turvallisuus, EU:n toimintakyvyn ja yhteisen ulkopoliitiikan vahvistaminen sekä taloudellisten suhteiden vahvistaminen. Kansainväliset pakotteet kuuluvat osaksi useampaa painopistettä. Pakotteet pyritään kohdentamaan mahdollisimman hyvin vastustettavasta politiikasta vastuullisiin ja heitä tukeviin henkilöihin. Pakotteet suunnitellaan aina tapauskohtaisesti siten, että ne vastaavat sen hetkistä tarvetta. Pakotteen kohde voi olla jokin yksittäinen henkilö tai tietyn valtion hallitus, mutta pakotteet voidaan kohdentaa myös tiettyyn ryhmään ilman että ne kohdistuvat mihinkään määrättyyn valtioon. Pakotteilla voidaan rajoittaa esimerkiksi käytössä olevien tuotteiden, materiaalien ja teknologian saatavuutta.

Finanssivalvonta

Finanssivalvonta on pankkitoimialaa valvova viranomainen, joka järjestää esimerkiksi koulutuksia ja perehdytyksiä pankkitoimihenkilöille rahanpesulain mukaisesti. Suomessa Finanssivalvonta valvoo, että kaikki alan toimijat Suomessa toimivat oikein ja asetettujen lakien mukaisesti talousrikosten estämisessä.

Finanssivalvonta on valvontaviranomainen, jolla on lakiin 19.12.2008/878 Laki Finanssivalvonnasta perustuva velvollisuus valvoa pankkeja, eläkeyhtiöitä, vakuutusyhtiöitä, rahastoyhtiöitä, sijoituspalveluyrityksiä sekä Helsingin pörssiä. Valvonnan tarkoituksena on edellä mainittujen toimijoiden tarkkailu, jotta he noudattavat mm. rahanpesulakiin perustuvia velvoitteita ja säilyttävät toimintansa vakaana. Tämän lisäksi Finanssivalvonta lisää yleistä tietämystä finanssimarkkinoista. Finanssivalvonta kuuluu hallinnollisesti katsoen Suomen Pankin yhteyteen ja saa Suomen Pankilta lisäksi tarvittaessa tukea kulujen kattamiseksi. Päätöksenteossa Finanssivalvonta on kuitenkin itsenäinen. Finanssivalvonnan tekemää työtä eli valvontaa ohjaa Finanssivalvontaa koskeva lainsäädäntö. Tämän lisäksi Finanssivalvonta on kerännyt suuren määrän taustatietoa alan toimijoista, joka auttaa luomaan sen toiminnalle tietynlaisen strategian.

Finanssivalvonnan vaatimukset asiakkaan tuntemiseen ja asiakassuhteiden riskienhallintaan sisältää rahanpesulakiin perustuvat velvoitteet, joita kaikkien pankkien tulee noudattaa. Jokaisella valvottavalla on kuitenkin oltava omat sisäiset ohjeensa ja käytännön ratkaisut siitä, kuinka näistä velvoitteista suoriudutaan. Tämä johtuu siitä, että valvottavien tuottamat palvelut tai tuotteet voivat vaihdella keskenään hyvinkin suuresti esimerkiksi asiakkaiden tai toiminnan laajuuden suhteen. Finanssivalvonta tukee kuitenkin valvomiensa yhteisöjen edustajia ja samalla mahdollistaa näiden menettelytapojen kehittämisen, ohjaamisen ja yhtenäistämisen.

Finanssivalvonta on luonut paljon myös verkkokoulutusmateriaalia, jota tarjotaan esimerkiksi pankeille välttämättömiin perehdytyksiin. Tämän lisäksi Finanssivalvonta julkaisee erilaisia uutiskirjeitä, joissa tiedotetaan esimerkiksi koulutuksista tai muutoksista. Finanssivalvonta määrittelee runsaasti toimihenkilöille pakollisten koulutusten sisältöä rahanpesulain mukaisesti.

Pankkien ja muidenkin toimijoiden osalta velvoitteiden noudattaminen tarkoittaa esimerkiksi kaiken vaadittavan tiedon jakamista ja opettamista koko pankin henkilökunnalle. Lopullinen vastuu vaatimusten noudattamisesta on aina pankilla, mutta koulutuksen myötä vastuu velvoitteiden noudattamisesta siirtyy pankin lisäksi myös työntekijälle. Erityisen tärkeä koulutus on kaikille toimihenkilöille, jotka työskentelevät suoraan asiakkaiden ja heidän varojensa kanssa. Asiakkaan tuntemisen standardi on ehdottoman tärkeä valvonnan piiriin kuuluville yrityksille.

Rahanpesun selvittelykeskus

Keskusrikospoliisin alla toimiva Rahanpesun selvittelykeskus hoitaa esimerkiksi rahanpesusta tai terrorismin rahoittamisesta annettujen ilmoitusten jälkeisen prosessin loppuun viennistä.

Rahanpesun selvittelykeskus on Keskusrikospoliisin erillinen yksikkö, jonka tärkeimpinä tehtävinä on estää ja selvittää rahanpesuun sekä terrorismin rahoittamiseen liittyviä rikoksia. Rahanpesun selvittelykeskus toimii tiiviissä yhteistyössä eri viranomaisten, mutta myös ilmoitusvelvollisten toimijoiden kanssa. Rahanpesun selvittelykeskus tekee paljon kansainvälistä yhteistyötä, sillä ulkomaisten viranomaisten kanssa tehty yhteistoiminta edesauttaa rikoksien torjumista ja tiedon keräämistä. Rahanpesun selvittelykeskus myös järjestää ilmoitusvelvollisille koulutusta sekä kehittää nykyistä yhteistyötä.

Tärkeänä osana rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ovat useat kansainväliset sopimukset, joissa valtioille asetetaan selkeät velvollisuudet näiden toimien estämiseen, kriminalisointiin sekä eri maiden väliseen yhteistyöhön. Rahanpesun selvittelykeskus on myös jäsenenä kansainvälisessä Egmont Groupissa sekä osallistuu vuosittain Pohjoismaiden yhteiseen terrorismin rahoittamisen estämiseen syventyvään yhtiökokoukseen. Tätä yhteistyötä korostavat myös selvittelykeskuksen luomat yhteistyöpöytäkirjat, joita joidenkin maiden lainsäädäntö edellyttää.

OFAC (The Office of Foreign Assets Control)

OFAC, eli The Office of Foreign Assets Control on Yhdysvalloissa toimiva valvontaviranomainen, joka asettaa ja tarkkailee mm. finanssipakotteita, jotka vaikuttavat suuresti myös Suomalaisen pankkien toimintaan.

OFAC:n asettamia pakotteita pidetään Euroopassakin yhtä tärkeinä kuin EU:n asettamia. Nämä pakotteet eivät suoraan lainsäädännöllisesti sido Euroopan alueella toimivia finanssilaitoksia, mutta käytännössä niiden noudattaminen on kuitenkin pakollista, jotta kansainvälinen maksujenvälitys toimisi normaalisti.

OFAC:lla on pitkä historia pakotteiden kanssa työskentelystä, joka ulottuu jopa vuoteen 1812 asti. Tällöin kyse on kuitenkin ollut enemmänkin kauppasaarroista kuin pakotteista. Virallisesti nykyisen kaltaisen OFAC perustettiin joulukuussa 1950.

OFAC:n asettamien pakotteiden tarkoituksena on estää rikollista toimintaa harjoittavien henkilöiden sekä yhteisöjen rahoittaminen. OFAC:lla on myös oikeudet jäädättää varoja alueilla, jotka kuuluvat Yhdysvaltojen hallinnon alaisuuteen. Pakotteiden kohteina on paljon esimerkiksi YK:n pakotelistalle asettamia henkilöitä, mutta OFAC tekee laajamittaista yhteistyötä myös monien muiden toimijoiden kanssa. OFAC:n listalle päätyvät henkilöt tai yritykset ovat usein joko suoraan tai välillisesti yhteydessä esimerkiksi huumekauppaan tai terrorismiin.

Listaukset voidaan jakaa kahteen erilliseen kategoriaan:

SSI-listaus (Sectoral Sanctions Identifications) = yritysten ja yhteisöjen pakotelistaus.

Tällä listalla olevien yritysten ja yhteisöjen varat ovat jäädettetty ja kaikenlainen kaupankäynti tai maksujen välittäminen niiden välillä on kielletty.

SDN-listaus (Specially Designated Nationals) = yksittäisten henkilöiden pakotelistaus.

Tällä listalla olevien henkilöiden varat ovat jäädettetty ja kaikenlainen kaupankäynti tai maksujen välittäminen heidän kanssa on kielletty.

Egmont Group

Egmont Group on rahanpesua ja terrorismin rahoittamista vastaan vahvasti työtä tekevä, kansainvälisestä yhteistyöstä koostuva järjestö. Egmont Group tekee yhteistyötä ympäri maailmaa eri viranomaisten kanssa, myös Suomessa.

Egmont Group järjestää useita yhteistyötä tukevia tapaamisia, jotta yhteistyökumppanit löytäisivät parhaat keinot rikosten estämiseen ja menetelmät saataisiin kaikkien viranomaisten käyttöön. Näin ollen yhteishyödyllisen tiedon jakamista pidetään Egmont Groupissa erityisen tärkeänä. Järjestön tavoitteena onkin muodostaa laaja foorumi kaikista rahanpesua vastaan taistelevista viranomaisista ympäri maailmaa.

Vuonna 2013 Egmont Groupiin kuului yhteensä 139 eri tavoilla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvää järjestöä tai viranomaista. Egmont Groupin asettamia säännöksiä seuraa kuitenkin huomattavasti suurempi määrä viranomaisia, sillä valtiot jotka ovat FATF:n (The Financial Action Task Force) ja FATF:n kaltaisten kansallisten järjestöjen (FSRB) jäseniä ovat velvoitettuja implementoimaan myös Egmont Groupin standardit ja näin ollen heidän olisi suotavaa myös hakea jäsenyyttä ryhmään. Mikäli järjestön sääntöjä ei noudateta, Egmont Groupilla on omat sisäiset keinonsa tapausten hoitamiseen, mutta sanktioita tai lakiperäisiä seuraamuksia ei järjestön toimesta aseteta.

Egmont Group on julkaissut useita ohjeistuksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, joita käytetään yleisesti eri yhteisöjen ja viranomaisten toimesta. Yhdistys tarjoaa myös monenlaista tukea esimerkiksi henkilökunnan koulutuksiin, järjestelmien päivityksiin ja turvallisuuteen liittyen sekä kannustaa keskinäiseen yhteistyöhön eri viranomaisten välillä. Kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi Euroopan komissio, Euroopan unioni, Maailman pankki sekä YK. Egmont Group ei ole poliittinen järjestö, joten sen jäsenet voivat tehdä yhteistyötä poliittisesta suuntauksesta riippumatta.

Egmont Group rahoittaa toimintansa jäsenmaksuilla sekä yhteistyökumppaneiden vapaaehtoisilla lahjoituksilla. Egmont Groupin julkaisemat useat tiedostot kuten myös vuosikatsaukset ja tilinpäätökset ovat julkisia, sillä he haluavat järjestön toiminnan olevan mahdollisimman selkää ja läpinäkyvää.

Menettelytavat

Asiakkaan tunteminen – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen standardi 2.4 on Finanssivalvonnan julkaisema viimeisin päivitys 1.9.2010 voimaan tulleeseen standardiin.

Standardi on laaja kokonaisuus, joka asettaa rahanpesulain mukaiset velvoitteet ja ohjeistukset valvonnan alaisille joita ovat esimerkiksi rahoitus- ja luottolaitokset. Standardin tarkoituksena on velvoitteiden lisäksi turvata Finanssivalvonnan vaatima laatutaso rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen sekä antaa toimijoille näkemys hyvistä menettelytavoista näiden asioiden hoitamiseksi.

Finanssivalvonnan standardi

Finanssivalvonnan standardin lait ja normit perustuvat EY-lainsäädännön asettamiin direktiiveihin 2005/60/EY EUVL L 309/15, 25.11.2005 (Rahanpesudirektiivi), komission direktiivi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY EUVL L 214/29 (Komission täytäntöönpanodirektiivi) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus maksajaa koskevien tietojen toimittamisesta varainsiirtojen mukana 1781/2006/EY EUVL L345/1, 8.12.2006 (maksajantietoasetus).

Suomen lainsäädännöstä keskeisimpiä asiakkaan tuntemiseen liittyviä säännöksiä ovat rahanpesulaki 503/2008, valtioneuvoston asetus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 616/2008 (rahanpesuasetus) sekä sisäasianministeriön päätös Euroopan talousalueeseen kuulumattomista valtioista ja alueista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämistä ja selvittämistä koskevat säännökset täyttävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa säädetyt edellytykset (78/2009).

Myös ulkomaisten yhteisöjen sivuliikkeet, jotka toimivat Suomessa noudattavat Suomen säännöksiä asiakkaan tuntemisesta ja rahanpesun sekä terrorismin rahoittamisen estämisestä, eli käytännössä rahanpesulain määräyksiä. Finanssivalvonta ei kuitenkaan voi antaa näille sivuliikkeille sitovia määräyksiä, vaan Asiakkaan tunteminen standardia sovelletaan heille suosituksena. Ne toimijat, jotka tarjoavat palveluita Suomeen ilman kiinteää toimipaikkaa Suomessa, noudattavat kotivaltionsa lainmääräyksiä.

Asiakkaan tunteminen pankissa

Rahanpesulain keskeisenä veloitteena on, että lain sitouttamat tahot tuntevat asiakkaansa. Customer due diligence tarkoittaa, että asiakas, tämän liiketoiminta sekä sen laajuus ovat pankin tiedossa. Asiakkaan henkilöllisyys tulee varmistaa asianmukaisesti eli asiakas todennetaan luotettavasta lähteestä. Myös asiakkaan taustat selvitetään tarvittaessa tapauskohtaisesti riskiarvion perusteella. Jokainen pankki voi kuitenkin oman riskiarvionsa perusteella tehdä tarvittavat päätökset selvitysten laajuudesta. Tietyt toimialat voivat myös luoda normaalia suuremmat riskit rahanpesun tai terrorismin rahoittamiseen, jolloin pankki voi kieltäytyä asiakassuhteen tai liiketoimen perustamisesta.

Tärkeimpänä sääntönä pidetään kuitenkin sitä, että pankeilla ei saa olla tunnistamattomia tai nimettömiä asiakkaita. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi pankki ei ota asiakkaaksi sellaista tahoa tai henkilöä, joka ei anna itsestään tarpeeksi tietoja liiketoimintaansa tai toimialaansa liittyen. Lainsäädäntö kuitenkin edellyttää, että kieltäytymiseen on oltava painava syy, kuten edellä mainittu riittämätön tunnistaminen. Tunnistamisen avulla varmistutaan siitä, että pankki tietää kenen varoja ja kenen toimeksiannosta liiketoimia tehdään.

Asiakkaan tuntemisen riskienhallinta

Mikäli asiakas ei kykene antamaan tarvittavaa selvitystä liiketoimistaan pankki tai rahoituslaitos ei saa perustaa asiakassuhdetta tai suorittaa liiketoimintaa hänen kanssaan. Rahanpesulaki velvoittaa myös jatkuvaa seurantaa sekä selvityspyyntöjä saapuvista varoista tai erilaisten pankin tarjoamien palvelujen käytöstä. Selvityksenä voi toimia esimerkiksi kirjallinen todistus kyseisestä liiketoimesta tai kaup-pakirja joka vastaa varojen alkuperäselvitystä

Riskienhallintamenetelmien täytyy olla tarpeeksi kattavat, jotta niillä voidaan selvittää asiakkaiden, tuotteiden, palveluiden sekä teknologian kehitykseen liittyvät riskit rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen osalta. Riskienhallinnassa erityisen tärkeitä on tehdä toimintamallit näiden riskien rajoittamiseksi. Riskienhallinnan kehittämällä pyritään parantamaan esimerkiksi pankkien kykyä tunnistaa asiakkaiden riskejä sekä lisätä säännöllistä arviointia omiin menetelmiin ja toimintoihin. Riskejä arvioimalla voidaan myös luokitella erilaisia asiakkaita esimerkiksi toimialojen perusteella, jonka avulla voidaan helpottaa henkilökunnan toimintaohjeita ja koulutusta. Riskienhallintaan kuuluu myös sisäinen valvonta, jatkuva seuranta sekä raportointi Finanssivalvonnalle. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa pankin hallitus ja pankin tuleekin nimetä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä vastaava yhteyshenkilö.

Pankkien tekemät riskiarviot tulee päivittää säännöllisesti. Rahanpesulain 6 pykälän mukaan valvottavien on kyettävä osoittamaan Finanssivalvonnalle, että asiakkaan tuntemista ja muuta riskienhallintaa koskevat menetelmät ovat riittävät toimijan riskeihin nähden. Pankki vastaa myös ulkoistamistaan palveluistaan itse. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki asiakkaan tuntemiseen liittyvät ostetut palvelut ja eri asiamiesten toiminta on lopulta pankin vastuulla. Näin ollen rahanpesulain mukaisten vaatimusten tulee olla selkeästi määritelty pankin ja palveluntarjoajan välillä. Riskienhallintaa voidaan tehostaa selkeillä vastuusuhteilla ja menettelytavoilla. Tämän lisäksi organisaatiota ja henkilökuntaa tulee kouluttaa ja ohjeistaa säännöllisesti.

Riskiarvioon perustuvat tuntemismenettelyt

Jokaiselta pankilta tulee myös löytyä riskienhallintajärjestelmä, jolla voidaan analysoida asiakkaan liiketoiminnalle koituvia riskejä. Riskianalyysien tarkoituksena on keskittää erityisesti suuremman väärinkäytösriskin toimialoihin, liiketoimiin ja asiakassuhteisiin vahvistettuja menetelmiä tai toimenpiteitä asiakkaan tuntemiseen. Käytettävät menettelyt asiakkaan tuntemiseen voidaan jakaa riskiarvion perusteella esimerkiksi normaaliin, yksinkertaistettuun sekä tehostettuun menettelyyn. Tuntemismenettelyihin tulee olla sisäiset ohjeet käytettävissä pankin sisällä.

Normaali menettelytapa

Normaalimenettelyllä tarkoitetaan asiakkaan tuntemisen perustasoa, joka on käytössä jatkuvasti päivittäisessä toiminnassa. Mikäli pankin asiakkaana on henkilöasiakas, hänen tunnistamiseen voidaan pääsääntöisesti noudattaa normaalia tuntemismenettelyä.

Yksinkertaistettu menettelytapa

Rahanpesulain pykälissä 13 – 16 kuvattujen yksittäistapausten mukaan, vähän tai ei lainkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä sisältävien riskiarvioiden kohdalla pankilla on mahdollisuus noudattaa tietyissä tilanteissa yksinkertaistettua asiakkaantuntemismenettelyä. Tämänkaltaisen käytäntö voi tulla kysymykseen esimerkiksi jos asiakas on Suomen viranomainen, siihen rinnastettava taho kuten Kansaneläkelaitos tai ETA-valtiossa toimiluvan saanut luottolaitos, maksulaitos tai rahasto-yhtiö. Muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saanut edellä mainittu laitokseen voidaan käyttää yksinkertaistettua menettelytapaa ainoastaan sillä ehdolla että tätä maata koskevat Suomen rahanpesulakia vastaavat velvollisuudet sekä valvonta. Yksinkertaistettu menettely ei kuitenkaan vapauta asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta eikä jatkuvan seurannan järjestämisestä.

Tehostettu menettelytapa

Rahanpesulaki kuvaa pykälissä 17 – 20 esimerkkejä pankkien normaalien riskinhallintakäytäntöjen ylittävistä, tehostettuja tuntemismenettelyjä vaativista tilanteista. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi ne, joissa asiakassuhde solmitaan ilman henkilökohtaista tapaamista, asiakassuhde on poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tai hänen perheenjäsenen kanssa tai kyseessä on ETA-rajat ylittävä liikesuhde. Velvoitteita tulee noudattaa tehostetusti myös jos asiakkaan suorittama liiketoimi liittyy valtioon, joka ei täytä kansainvälisiä velvoitteita rahanpesun ja terrorismin estämis- ja selvittelyjärjestelyjä.

Yritysassiakkaiden kohdalla voi myös olla tarpeen selvittää omistusrakennetta todellisten edunsaajien osalta, mikäli yrityksen rakenne on monimutkainen. Tämänkaltaisissa tapauksissa on usein tarvittavaa toteuttaa säännöllisempää seuranta asiakkaan liiketoimintaa kohtaan. Myös sellaiset ulkomaanmaksut, jotka ovat peräisin finanssipakotteita koskevista maista edellyttävät maksuliikenteen tarkempaa seuraamista ja tehostettua asiakkaan tuntemismenettelyä.

Epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen

Rahanpesulain 23 ja 24 pykälän mukaan ilmoitusvelvolliset ovat velvollisia tekemään havaitsemistaan epäilyttävistä liiketoimista ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahanpesun selvittelykeskus vastaa tämän jälkeen lähes kokonaan prosessin läpiviennistä. Ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista kirjataan ja vastaanotetaan rahanpesurekisteriin, jonka jälkeen suoritetaan tarvittaessa esitutkinta ja saatetaan asia syyteharkintaan. Rahanpesun selvittelykeskuksella on mahdollisuus antaa määräys ilmoitusvelvolliselle, jonka mukaan annettua toimeksiantoa voidaan pidättää viisi arkipäivää.

Mikäli ilmoitusvelvollinen huomaa epäilyttäviä liiketoimia, joihin tulee rahanpesulain mukaisesti reagoida on heillä käytettävissään seuraavat vaihtoehdot:

- 1) keskeyttää liiketoimi lisäselvityksiä varten
- 2) kieltäytyä liiketoimen suorittamisesta
- 3) suorittaa liiketoimi, jos liiketoimen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen todennäköisesti vaikeuttaisi liiketoimen edunsaajan kiinni saamista.

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomuksen mukaan lähes jokaisessa rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamassa ilmoituksessa tapahtuma oli jo suoritettu ja ilmoitus tehtiin jälkikäteen. Rahanpesuilmoitus voidaan tehdä sähköisesti, mikäli henkilö toimii organisaation edustajana ja on rekisteröitynyt palvelun tarjoajan sovellukseen ilmoittajahenkilöksi kyseiselle organisaatiolle.

Lisätietoa

Vuonna 2014 Rahanpesun selvittelykeskus on tilastoinut seuraavaa:

Vastaanotettuja tiedusteluja ulkomaalaisilta viranomaisilta	68 kpl
Tehtyjä tiedusteluja ulkomaisille viranomaisille	222 kpl
Epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia (ilmoitukset pitivät sisällään 558 699 tapahtumaa)	23 062 kpl
joista terrorismin rahoittamiseen liittyviä	11 kpl
joista rahanpesuun liittyviä	23 051 kpl

Tilastotietoa: Rahanpesurikosten estäminen

Rahanpesun selvittelykeskus on viime vuosina vastaanottanut eniten ilmoituksia yleistä maksujen välitystä tarjoavilta yrityksiltä sekä rahapelitoimintaan lukeutuvilta yrityksiltä. Pankeilta saadaan keskimäärin noin kolme ilmoitusta päivässä. Epäilyttäviä liiketoimia voivat olla melkein mitkä toimet tahansa, esimerkiksi tilisiirto, valuutanvaihto tai liiketoimeen sisältyvien varojen määrä. Näistä viimeiseksi mainittu, eli varojen määrä on aiheuttanut eniten ilmoituksia viime vuosina. Näissä tapauksissa asiakkaan toiminta eroaa normaalista käytöksestä.

Taulukko 1 rahanpesuilmoitukset

Ilmoittaja	Ilmoituksia vuonna 2013	Ilmoituksia vuonna 2014
Pankki	1204	1125
Sijoituspalveluyhtiö	5	8
Muu luotto- tai rahoituslaitos	522	367
Vakuutusyhtiö	133	156
Kiinteistönvälittäjä	2	10
Rahapelitoiminta	13446	9100
Yleistä maksujen välitystä tarjoava (sisältää valuutan vaihdon)	12645	12092
Kirjanpito toimisto	6	11
Tilitarkastusyhteisö	10	4
Lakimiehet	16	4
Arvotavara kauppias	86	89
Panttilainaamo	1	3
Omaisuudenhoito- ja yrityspalvelujen tuottaja	1	2
Kotimainen poliisiviranomainen	8	2
Kotimainen muu viranomainen	69	82
Muu tietolähde	10	7
Yhteensä	28164	23062

Taulukko 6: Rahanpesuilmoitukset (Keskusrikospoliisi 2014)

Tilisiirto toiseen maahan on hyvin tyypillinen tapa, jolla yritetään kätkeä varojen alkuperä.

Vuonna 2014 on tilastoitu yhteensä 16 053 siirtoa Suomesta ulkomaille ja 12 199 siirtoa ulkomailta Suomeen. Määrällisesti selkeästi suurin osa ilmoituksista koskee Euroopan alueen kansalaisuuksia. Seuraavaksi eniten ilmoitusten kohteena ovat Aasian ja Afrikan kansalaisuudet. Yhteensä eri kansalaisuuksia vuonna 2014 esiintyi 104 kappaletta.

Varojen siirrot Suomesta				
ulkomaille	2013 kpl	2013 Eur	2014 kpl	2014 Eur
Eurooppa	8 785	17 918 587	6 232	21 349 401
Aasia	4 770	7 842 405	4 893	8 367 070
Afrikka	3 911	6 064 216	4 123	6 142 339
Amerikka	997	1 665 541	766	1 047 979
Oseania	25	61 260	25	37 738
Tuntematon	3	42 346	14	1 153 063
Yhteensä	18 499	33 594 355	16 053	38 097 590

Taulukko 7: Rahanpesuilmoitukset, joissa varoja siirretty Suomesta ulkomaille
(Keskusrikospoliisi 2014)

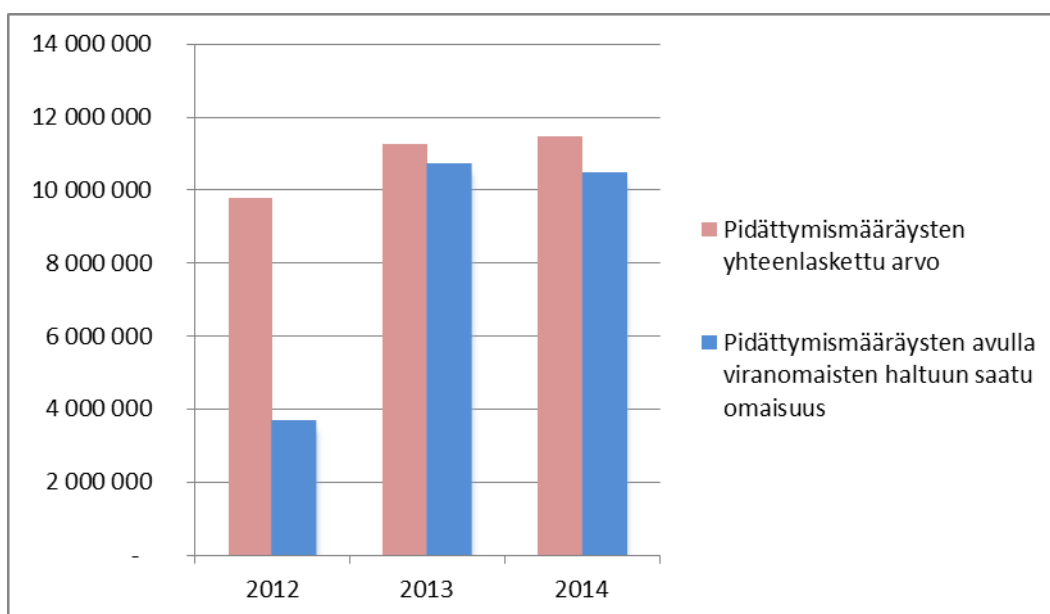
Varojen siirrot ulkomailta				
Suomeen	2013 kpl	2013 Eur	2014 kpl	2014 Eur
Eurooppa	13 720	10 450 608	10 129	172 582 943
Aasia	921	2 095 555	960	151 039 289
Afrikka	604	1 008 473	600	1 054 023
Amerikka	329	1 384 539	431	2 653 854
Oseania	54	177 978	54	174 675
Tuntematon	23	348 574	25	2 884 022
Yhteensä	15 651	15 465 727	12 199	330 388 806

Taulukko 8: Rahanpesuilmoitukset, joissa varoja siirretty ulkomailta Suomeen
(Keskusrikospoliisi 2014)

Viiden arkipäivän ajaksi pysäytettyjen maksujen tarkoituksena on ennakoivana toimenpiteenä mahdollistaa nopea pääsy rikoshyötyyn ja näin ollen myös estää varojen siirto viranomaisten ulottumattomiin. Vuonna 2014 Rahanpesun selvittelykeskus määräsi kymmenen liiketoimen pidättymismääräystä, joiden arvo oli yhteensä 11 487 337 euroa. Pysäyttämismääräysten ansiosta rikoshyötyä viranomaisten haltuun saatiin yhteensä 10 487 634 euroa. Uusia esitutinnan aiheuttaneita selviytyksiä vuoden 2014 aikana oli 44 kappaletta, jonka lisäksi myös 246 avoinna olevaan esitutkintaan luovutettiin tietoja.

Liiketoimen pidättymismääräykset vuosina 2012- 2014			
	2012	2013	2014
Liiketoimen pidättymismääräykset (kpl)	14	10	10
Pidättymismääräysten yhteenlaskettu arvo	9 797 820	11 254 632	11 487 337
Pidättymismääräysten avulla viranomaisten haltuun saatu omaisuus	3 689 158	10 725 352	10 487 634

Taulukko 9: Liiketoimen keskeyttämismääräykset vuosina 2012-2014
(Keskusrikospoliisi 2012, Keskusrikospoliisi 2013 & Keskusrikospoliisi 2014)

Taulukko 10: Liiketoimen keskeyttämismääräykset vuosina 2012-2014
(Keskusrikospoliisi 2014)

Tilastotietoa: Terrorismin rahoittamisen estäminen

Rahanpesun selvittelykeskus vastaanottaa myös kaikkien ilmoitusvelvollisten ilmoitukset liiketoimista, joiden epäillään olevan yhteydessä terrorismin rahoittamiseen. Terrorismin rahoittaminen voi tapahtua myös laillisesti hankituilla varoilla, mikä taas asettaa ilmoitusvelvollisille entistä suuremman vastuun seurata liiketoimeen sisältyvien varojen kohdetta. Selvittelykeskukseen saapui vuonna 2014 yhteensä 13 ilmoitusta, joissa varojen tai ilmoitukseen liittyvän henkilön tai yhteisön epäiltiin olevan osana terrorismin rahoittamista.

Terrorismin torjumiseksi yleinen käytäntö on vuodesta 2013 asti käytössä ollut varojen jäädyttäminen. Selvittelykeskuksen mukaan Suomen lainsäädäntö on sallinut vuoteen 2013 asti ainoastaan YK:n turvallisuusneuvoston ja EU:n neuvoston asetuksiin perustuvat pakotteet. Suomella ei myöskään tuolloin ollut käytössä terroristien varojen jäädyttämiseen tarkoitettuja keinoja, joista oli kuitenkin jo sovittu YK:n päätöslauselmassa 1373 (2001). Suomessa 1.6.2013 annettu laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi (325/2013) mahdollistaa myös henkilön tai yhteisöjen asettamisen kansalliselle pakotelistalle.

Rahanpesun selvityskeskuksen rooli on huomattavan suuri jäädyttämisspäätösten valmistelussa ja ennakkoselvitysten tekemisessä. Päätös jäädyttämisestä ei kuitenkaan ole rangaistus, eikä se näin ollen myöskään vaikuta varojen omistussuhteisiin. Jäädyttämisen tarkoituksena on estää varojen pääsy terroristiseen toimintaan, joten jäädyttäminen tarkoittaa pankin kohdalla tilisulkua kyseiselle asiakkaalle. Mikäli varoja jäädyttämisen jälkeen luovutetaan tai ne muulla tavoin päätyvät päätöksen kohteelle, voidaan tämä tulkita terrorismin rahoittamiseksi tai säännöstelyrikkokseksi.

Vuonna 2014 jäädyttämisspäätöksiä tehtiin 43 kappaletta, joista 31 koski EU:n sisäisiä terroristeja. Laki varojen jäädyttämisestä velvoittaa Keskusrikospoliisin jäädyttämään varat seuraavissa tilanteissa:

- 1) Henkilö tai ryhmä on mainittu EU:n sisäisten terroristien pakotelistalla
- 2) Henkilöä epäillään, syytetään tai hänet on tuomittu rikoslain 34 a luvussa mainituista terrorismirikoksesta
- 3) Ulkomainen toimivaltainen viranomainen lähettää pyynnön varojen jäädyttämiseksi ja Keskusrikospoliisi toteaa pyynnön perustelluksi

Jäädyttämisspäätökset ovat voimassa toistaiseksi, mutta Keskusrikospoliisin tulee arvioida päätöstä aina kuuden kuukauden välein sekä aina olosuhteiden muututtua.

Esimerkkitapauksia pankeille asetetuista sanktioista

Rahanpesun estämistä ja terrorismin rahoittamista koskevien määräysten ja säännösten laiminlyönteistä on asetettu useita sanktioita eri pankeille ympäri maailmaa. Sanktiot ovat julkisia ja niiden aiheuttamat mainevahingot ovat usein rahallisia menetyksiä suurempia. Monessa tapauksessa pankkien valvonta on ollut riittämätöntä, eikä mahdollisesti jo havaittuihin vajavuuksiin ole kuitenkaan puututtu vaadittavalla tavalla. Laiminlyönnit ovat voineet johtua esimerkiksi tietämättömyydestä tai piittaamattomuudesta, mutta syystä huolimatta ne ovat aiheuttaneet useiden miljoonien menetyksiä usealle eri pankkiryhmälle. Mikäli valvonta on ollut heikkoa, on esimerkiksi rikollisten rahanpesuun voitu myötävaikuttaa pahimmassa tapauksessa usean vuoden ajan. Tämä puolestaan on nostanut monessa tapauksessa korvaussummia huomattavasti ylöspäin.

ESIMERKKI 1: HSBC-pankki

Britanniasta lähtöisin oleva HSBC-pankki joutui vuonna 2012 maksamaan huomattavan suureksi nousseen korvaussumman mm. Yhdysvaltojen viranomaisille sekä siviilikanteen osallisille. Kokonaisuudessaan korvaussumma kohosi 1,9 miljardiin dollariin, joka vastaa noin 1,5 miljardia euroa. HSBC syyllistyi mm. rahanpesua koskevien säännösten rikkomiseen sekä pankkisalaisuuden rikkomiseen.

Ensimmäiset ongelmat tulivat vastaan jo vuonna 2007, jolloin maahanmuutto ja tulliviranomaiset huomasivat epäilyttäviä rahavirtoja HSBC Meksikon ja Yhdysvaltojen sivukonttoreiden välillä. Pankin sisäiset valvontamekanismit eivät toimineet vaadittavalla tavalla tai niiden käytössä ilmenneisiin puutteisiin suhtauduttiin piittaamattomuudella. Useiden vuosien ajan kyseinen pankki oli välinpitämättömyytensä ansiosta pessyt monien rikollisten rahoja puhtaaksi. HSBC on esittänyt julkisen anteeksipyyntönsä sekä korostaa tehneensä suuria muutoksia yhtiönsä toimintatapoihin. HSBC on ottanut käyttöönsä ”tunne asiakkaasi” standardit ja välttää tekemästä liiketoimia epäilyttävien toimijoiden kanssa.

ESIMERKKI 2: Standard Chartered

Standard Chartered pankki oli useiden vuosien ajan välittänyt rahansiirtoja iranilaisten asiakkaiden kanssa sekä aikoi hankkia osuuksia rahastoista, jotka olivat iranilaisia. Britanniassa toiminut pankki välitti maksuja laittomasti mm. Iranista Yhdysvaltoihin vaikka Iran oli tuolloin asetettu pakotteiden alaiseksi. Maksuja iranilaisten asiakkaiden kanssa oli välitetty melkein kymmenen vuoden ajan. Standard Chartered sopi 340 miljoonan dollarin korvauksen New Yorkin rahoitusvalvojan kanssa. Pankin sovitelupäätöstä tuki se, että pankilla oli selkeänä riskinä pankkitoimiluvan menettäminen rahanpesusyytösten takia. Korvaussumma, joka vastaa noin 280 miljoonaa euroa kasvoi entisestään seurauksena siitä, että pankkia syytettiin myös tapahtumien peittelemisestä.

Hyödyllisiä lähteitä

Aluehallintovirasto. 2014. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Ohje 11/2014.

Ohje sähköisessä muodossa osoitteessa:

<http://www.avi.fi/documents/10191/2370358/ESAVIn+ohje+24.11.2014/ee3c262d-7d24-499d-8050-78c7b9a86a1a>

The Egmont Group. 2015. <http://www.egmontgroup.org/about>

Finanssialan Keskusliitto. 2015. Asiakkaan tunteminen – miksi pankki kysyy?

Ohje sähköisessä muodossa osoitteessa:

https://www.fkl.fi/materiaalipankki/ohjeet/Dokumentit/Asiakkaan_tunteminen.pdf

Finanssivalvonta. 2013. Standardi 2.4. Asiakkaan tunteminen – rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen.

Ohje sähköisessä muodossa osoitteessa:

<http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saantely/Maarayskokoelma/Uusi/Documents/2.4.std5.pdf>

Keskusrikospoliisi. 2014. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2014.

Vuosikertomus sähköisessä muodossa osoitteessa:

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/28746_Rahanpesun_selvittelykeskuksen_vuosikertomus_2014.pdf?4e7e512fea43d288

Office of Foreign Assets Control (OFAC). U.S. Department Of The Treasury. 2015.

<http://www.treasury.gov/about/organizational-structure/offices/Pages/Office-of-Foreign-Assets-Control.aspx>

Ulkoasianministeriö. 2015a. Kansainväliset pakotteet.

<http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=47850&contentlan=1&culture=fi-FI>

Rahanpesulaki 18.7.2008/503

Rikoslaki 4.3.2011/191

Rikoslaki 19.12.1889/39

